

Riksdagens protokoll

2004/05:101

Fredagen den 8 april

Kl. 09.00 – 11.31

13.00 – 13.01

Protokoll
2004/05:101

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Anders Ygeman* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 11 april, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Tomas Agenberg*.

2 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 14 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Samhällsbyggnadsminister *Mona Sahlin*, statsrådet *Ylva Johansson*, statsrådet *Lena Sommestad*, statsrådet *Morgan Johansson* och statsrådet *Ibrahim Baylan*.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:469

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:469 av *Ewa Thalén Finné* om lokalisering av vindkraft i Öresund

Interpellationen kommer att besvaras den 14 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Stockholm den 5 april 2005

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Mona Sahlin

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:502 av Tuve Skånberg om den nordiska språkförståelsen

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 22 april.

Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning och resor.

Utbildnings- och kulturdepartementet

Ibrahim Baylan

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:504 av Christer Winbäck om möjligheter till rättsprocess för mobbade

Interpellationen kommer att besvaras den 22 april.

Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning.

Utbildnings- och kulturdepartementet

Ibrahim Baylan

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:505 av Carl B Hamilton (fp) om indragen akassa vid uteblivet deltagande i LO-demonstration

Interpellationen kommer att besvaras den 10 maj 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 7 april 2005

Näringsdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

4 § Trossamfund m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU32

Trossamfund m.m.

Anf. 1 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Detta betänkande heter *Trossamfund m.m.*, och betänkandets blotta existens tycker jag pekar på ett problem. Religiösa spörsmål borde egentligen inte vara en angelägenhet för den här kammaren, åtminstone inte efter skiljandet av kyrkan från staten år 2000. Men nu var det, som vi vet, inte något fullständigt skiljande, och därför brukar vi också relatera till detta som de förändrade relationerna mellan staten och kyrkan.

Även i förhållande till andra trossamfund har staten och lagstiftaren fortfarande en särskild relation, som skiljer sig från relationen i vissa avseenden till andra ideella organisationer. Det här är naturligtvis någonting som så småningom måste lösas upp.

I detta betänkande har vi från Vänsterpartiets sida två reservationer. Den ena handlar om begravningsverksamheten, och den kommer Owe Hellberg senare i debatten att ta upp särskilt.

Den andra reservationen handlar om lagen om trossamfund där vi föreslår, mycket modest, att en översyn av denna lag ska göras. Varför då?

Lagen om trossamfund är det juridiska fundament på vilken en annan lag vilar, nämligen den lag som gör det möjligt för staten att hjälpa till med inkassering av medlemsavgifterna i olika trossamfund. Lagen om trossamfund i sin tur ersätter den gamla religionsfrihetslagen från 1952.

Vi från Vänsterpartiets sida är emot den här ordningen att staten ska ägna sig åt medlemsavgiftsinkassering över huvud taget, men det är inte den lagen som vi diskuterar nu utan själva fundamentet, lagen om trossamfund. Den lagen innebär att man kan bli ett så kallat registrerat trossamfund. Det är ett grundkrav för att sedan kunna få hjälp med medlemsavgiften, dock inte någon garanti för att få den hjälpen.

Det finns inga teologiska krav på de här trossamfunden för att de ska kunna bli registrerade. Lagen om trossamfund är extremt försiktig, av naturliga skäl, med sådana saker. Det är ett antal formella organisatoriska krav som ställs på samfunden för att de ska kunna registreras.

Ändå har det i debatten hela tiden pekats på att registreringen skulle kunna innebära ett slags statlig sanktionering eller kvalitetsstämpling av religiösa samfund. Den risken har varit så uppenbar att det har varit nödvändigt för regeringen och för det här utskottet att understryka att så icke är fallet. Det finns citerat i betänkandet vad regeringen säger i sin proposition:

”Det är dock nödvändigt att starkt betona och klargöra att den verksamhet som bedrivs av ett registrerat trossamfund inte genom registreringen har sanktionerats av staten. Registreringen i sig innebär inte någon kvalitetsstämpel på verksamheten.”

Detta är naturligtvis fullt korrekt i den formella meningen, men blotta det faktum att det är nödvändigt att understryka det på detta sätt visar att här finns ett problem.

Låt oss tänka oss följande. En sammanslutning som anser sig vara ett trossamfund, en religiös sammanslutning, ansöker om registrering i enlighet med den här lagen. Samfundet uppfyller alla de kriterier och krav som lagen ställer, men har uppfattningar eller trosföreställningar som innebär att resten av det religiösa samhället inte betraktar det som en religiös organisation över huvud taget, inte kan erkänna det som ett trossamfund. Det är inte så svårt att tänka sig en sådan situation. Det finns, som vi vet, organisationer som själva utger sig för att vara till exempel kyrkor men som av alla andra betraktas som rent rasistiska politiska organisationer.

Staten skulle kunna hamna i det läget att man inte har något annat val än att registrera samfundet därför att det uppfyller alla de formella kriterier som ställs i lagen, men samtidigt uppfattas denna registrering av resten av samhället som ett ställningstagande i en teologisk strid om huruvida detta samfund är en religiös organisation över huvud taget.

Jag tror alltså att det är olyckligt att vi genom lagstiftning riskerar att försätta det offentliga i en situation där man kan komma att uppfattas som att ta ställning i teologiska frågor.

Detta om inte annat är ett skäl för att göra en översyn av denna lag. Det föreslår vi i reservation nr 2, till vilken jag nu yrkar bifall.

Anf. 2 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det är en vacker vårdag, utemöblerna är framtagna och vi sitter ned. Det är kanske inte riktigt så varmt som man skulle önska, men åtminstone tillräckligt varmt för att sitta ned och föra ett intressant samtal. Jag möter några människor som jag inte mött på flera år, och vi pratar om hur de har det. Samtidigt finns det något som stör: lukten, den fräna lukten av någonting som är bränt. Vi sitter på den plats där Malmö moské, Nordens äldsta moské, en gång stod innan den brann ned.

Herr talman! När vi i dag debatterar betänkandet om trossamfund kan jag i en del frågor hänvisa till det som har sagts i tidigare debatter, det Miljöpartiet tidigare framfört, till exempel om begravningsavgifter och att slutgiltigt skilja Svenska kyrkan och övriga trossamfund från staten, det Leif Björnlod, min gode partikamrat, tidigare har fört fram i debatter och också till stor del det som Mats Einarsson precis framförde.

Vissa av de motioner vi har haft i dessa frågor behandlas i betänkandet om förenklad ordning, och andra behandlas i detta. Därför ställer vi upp bakom reservation 2.

Men, herr talman, i detta betänkande har också – det kanske är symptomatiskt i sig – smugit sig in frågor om islamofobi.

I samband med terrorattackerna mot USA den 11 september 2001 startade en diskussion om ett fenomen som funnits i samhället betydligt längre, nämligen antipati och hat gentemot muslimer och människor med muslimsk bakgrund.

Begreppet islamofobi syftar på detta, verbala trakasserier, diskriminering och våldshandlingar mot muslimer eller människor med muslimsk bakgrund. Första gången som islamofobi uppmärksammades i någon större omfattning var när Kommittén mot islamofobi bildades den 16 oktober 2001 av redaktören Kurdo Baksi och riksdagsledamoten Yvonne Ruwaida. I kommittén ingick också journalisten Tarik Saleh, imamen Mustafa Setkic, riksdagsmannen i vårt utskott och prästen Pär Axel Sahlberg, läraren och debattören Sonia Sherefay samt islamforskarna Jan Hjärpe och Anne-Sofie Roald.

Efter det har det bland annat här i riksdagen hållits seminarier om islamofobi. Fenomenet har uppmärksammats, och kampen mot den har stärkts. Man bör nämna det arbete som riksdagsledamöterna Mariam Osman Sherifay och Luciano Astudillo har gjort, bland annat genom att bjuda hit forskaren Mattias Gardell.

Efter 2001 har situationen för människor med muslimsk kulturbakgrund uppenbart förvärrats. Bland annat detta visar rapporten *Muslimer i Sverige ett år efter 11 september 2001* som är utgiven av Integrationsverket samt rapporten om situationen för svenska muslimer efter terrorattacken i USA, *Samtal med svenska muslimer*.

I dessa rapporter framkommer det att nio av tio ansåg sig vara utsatta för diskriminering och negativ särbehandling. Enligt svenska muslimer blev mediernas bild av islam och muslimer mer negativ och den svenska allmänhetens attityder till islam och muslimer allt sämre. Svenska myndigheter kunde ha gjort mer för att motverka islamofobi och att muslimer blev kollektivt skuldbelagda.

Över 90 % av de intervjuade i nämnda rapporter upplevde sig som mer diskriminerade och utsatta efter terrordåden i USA. Resultaten visade att kvinnor i högre utsträckning än män anser att de drabbas av diskriminering eller negativ särbehandling. Personer från Afrika och Mellanöstern upplevde sig som mer utsatta och diskriminerade än muslimer från andra regioner. Ett stort antal av dem som svarade har blivit utsatta för verbalt hot och diskriminering, men endast ett fåtal personer indikerar att hoten har förverkligats. Lika många dock, över 90 %, uppger att de upplevde att den svenska allmänhetens attityder gentemot islam och muslimer blivit sämre under 1990-talet. Ca 67 % sade att diskriminering och hot har ökat.

Det visar sig nu att det finns lite underlag om islamofobiska handlingar. Man kan dock hitta uttryck för islamofobin i världen. I USA har hundratals hatbrott mot muslimer och sikher rapporterats sedan den 11 september 2001. Efter terrorattackerna har den amerikanska polisen utrett 532 attentat riktade särskilt mot muslimer, sikher eller araber bosatta i USA. Påven har varnat katolska kvinnor för att gifta sig med muslimer.

Listan kan göras lång på islamofobiska uttryck och islamofobiska handlingar, säkerligen också i vårt land. Vi vet dock inte hur lång, men i den budgetuppgörelse som nyligen blev klar lyckades Miljöpartiet få in att islamofobiska handlingar ska registreras av polisen på samma sätt som andra hatbrott registreras av polisen. Det är ett steg framåt.

I en riksdagsmotion kräver jag och riksdagsledamoten Yvonne Ruwaida olika åtgärder för att synliggöra islamofobi och islamofobiska handlingar för att försvara rättssäkerheten i kriget mot terrorismen, för att förändra den bild av islam och muslimer som i dag sprids och som föder islamofobi och för att öka möjligheten för muslimska föreningar att delta i samhället och beslutsfattandet.

En del av de yrkanden som tas upp i den här motionen finns med i reservation 3 som jag härmed yrkar bifall till.

Herr talman! Vi vet fortfarande inte om attentatet mot Malmöskén, Nordens äldsta moské, var ett attentat av islamofobisk karaktär. Vi vet enbart att det var anlagt. Vi vet dock att många muslimer känner sig diskriminerade och blir utsatta för hat och våld på grund av sin religion. Det måste bekämpas på samma sätt som vi bekämpar antisemitism och andra former av hatbrott. Med den här reservationen vill jag ge mitt bidrag.

Anf. 3 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag begärde replik för att klargöra för kammaren och protokollet att jag inte har någon annan uppfattning i sak än den som Gustav Fridolin ger uttryck för i sitt anförande och i reservationen. Det framgår också av betänkandet att utskottet i det allra mesta och kanske till och med helt håller med om det som Fridolin säger. Jag har dock inte

tyckt att det har varit nödvändigt att göra ett tillkännagivande i den här saken, i synnerhet inte mot bakgrund av den positiva klara skrivning som utskottet har.

Anf. 4 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag gläds också åt att den skrivning som utskottet gjorde blev så pass positiv som den blev. Samtidigt vet vi att islamofobi och hatbrott i stort är något som gärna tas upp i olika former av högtidstal. Man erkänner att man ska driva kampen mot det, men när det väl har kommit till praktisk handling har just islamofobiska handlingar inte prioriterats på samma sätt som kampen mot en del andra hatbrott. Det faktum att Säpo och polisen hitintills inte har samlat in statistik över islamofobiska hatbrott på samma sätt som man har samlat in statistik över andra rasistiska hatbrott är symtomatiskt och visar på detta. Därför tycker jag att det behövs ett tillkännagivande till regeringen. Det är mot den bakgrunden som vi har reserverat oss i utskottet.

Anf. 5 HELENE PETERSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att sända en tanke och hälsning till den katolska kyrkan i dag när de begraver sin påve Johannes Paulus II.

Vi har i detta betänkande behandlat frågor rörande begravningssväsendet, lagen om trossamfund och religionsfrihet. I ett särskilt betänkande har vi i förenklad ordning behandlat övriga motionsyrkanden rörande trossamfundsfrågor som utskottet tagit ställning till och avstyrkt tidigare under mandatperioden.

Religionsfrihet är en av våra grundläggande fri- och rättigheter. Det är en rättighet som innebär att jag har rätt att bekänna mig till och utöva den religion jag vill. Men det är också en rättighet att avstå från att bekänna mig till en religion eller att tillhöra ett samfund. Att bli utsatt för våldshandlingar eller andra trakasserier på grund av den religion man har är något vi aldrig kan acceptera. Det måste vi på alla sätt arbeta för att motverka. Det gäller inte bara islamofobi, även om det är den frågan som vi har i en motion här. Det är som utskottet skriver angeläget att Sverige agerar med iakttagande av de rättssäkerhetskrav som följer av svenska nationella bestämmelser, Europakonventionen och andra internationella överenskommelser i kampen mot terrorism.

Det har gjorts ett flertal statliga insatser för att synliggöra muslimernas situation, bland annat kompetensutveckling och ett flertal seminarier för skolledare, lärare och domstolspersonal. Det är viktigt att sprida kunskap, för okunskap leder ofta till osäkerhet och osäkerhet många gånger till oacceptabla handlingar. Att däremot skapa särregler för vissa grupper anser vi inte gagnar någon grupp. Det kan tvärtom skapa fler motsättningar.

Nästa vecka har vi sammanträde i Regeringens råd för kontakt med trossamfunden. På dagordningen till det mötet står bland annat att Forum för levande historia ska presentera sin och Brottsförebyggande rådets rapport från undersökningar om ungdomars attityd kring frågor om främlingsfientlighet, rasism och homofobi.

De har ställt frågor till 10 599 ungdomar i årskurs 8 och 9 och i gymnasiet. Det är en stor och viktig undersökning som tyvärr understryker att intoleransen är störst mot muslimer. Men denna undersökning bör kunna skapa debatt och användas i arbetet för att just förändra attityderna. Det är också en viktig fråga för trossamfunden själva. Bland annat arbetar Sveriges muslimska råd hårt för att främja debatten och på ett tydligt sätt ta avstånd från terrorhandlingar.

Sedan den 1 januari 2000 har vi en lag som tillåter registrering av trossamfund. Lagen kom till som ett led i reformen med ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. Registreringen ställer vissa krav på samfundet. Samfundet ska ha stadgar, styrelse eller motsvarande och ett särskiljande namn. Men det är just en registrering. Det är inget erkännande från staten eller att staten på något sätt har sanktionerat och kvalitetssäkrat verksamheten i trossamfundet. Det är heller inte förknippat med några rättigheter för samfundet gentemot staten. I utredningen som föregick lagen betonades också att benämningen blev registrerat trossamfund och inte erkänt trossamfund.

Lagen är nu fem år gammal och i dag finns det 55 registrerade samfund. Utskottet har inte funnit att det framkommit några skäl för att ifrågasätta lagens konstruktion.

I betänkandet behandlas också en motion om att stärka anhörigas rätt att tillgodose avlidnas önskan avseende askspridning.

Självklart ska strävan vara att en avlidens önskan tillgodoses. Det är bra att vi öppnar upp för dessa diskussioner, vågar tala om områden som många gånger känns så svåra. Svenska kyrkans församlingsförbund har också en folder där man kan fylla i de önskemål man har vad gäller sin begravning. Jag vet att det finns flera andra organisationer som tillsammans med begravningsförbund också plockar fram underlag för dem som inte tillhör Svenska kyrkan.

I dag blir det allt vanligare med kremering och eventuellt har vi om några år även en metod som kallas frystorkning eller kryteknik.

Svensk lagstiftning gör det redan i dag möjligt att genomföra begravningar och ceremonier på sätt som uppfyller både olika religioners och olika personers önskemål. Det ska också ske på ett värdigt sätt. Utskottet ser därför inte heller i denna fråga behov av ändring i den nu gällande lagstiftningen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 6 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill tydliggöra att det jag diskuterar inte är att i någon utsträckning införa särregler för några grupper, snarare att ta bort de diskriminerande attityder och regler som finns i dag och inte behandlar islamofobi på samma sätt som andra former av rasism och hat som finns i samhället och som vi ska bekämpa.

Jag nämnde i en replik på Mats Einarsson att jag var glad över det ställningstagande som utskottet gör till min och Yvonne Ruwaidas motion, även om man inte väljer att tillstyrka den. Jag kan läsa högt: Utskottet vill framhålla att det naturligtvis delar motionärernas utgångspunkt att det är ytterst angeläget att motarbeta islamofobi, var den än förekommer i samhället. Utskottet vill även slå fast vikten av att Sverige i kampen

mot terrorism agerar med iakttagande av de rättssäkerhetskrav som följer av såväl svenska nationella bestämmelser som Europakonventionen och andra internationella överenskommelser.

Jag skulle önska att Helene Petersson, som företrädare för regeringspartiet, förtydligade och konkretiserade de här uttrycken som jag, som sagt, välkomnar. På vilket sätt ska man bekämpa islamofobi? På vilket sätt ska man se till att rättssäkerhetsprinciperna följs i kampen mot terrorism?

Anf. 7 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! För det första är det ju inte den tro eller den etniska tillhörighet man har som ska utgöra grunden för att man till exempel blir kallad till förhör. Det får över huvud taget inte ske några generella bedömningar i vilka grupper som kan stå som anklagade.

Med särregler för vissa grupper menade jag – och det är det som Gustav också lyfter fram i sin reservation – att stödet till de muslimska grupperna ska vara stort för att man ska ha en rejäl möjlighet att fylla en roll som brobyggare. Jag menar att vi där har ett stöd som gäller för alla trossamfund. Där ska vi inte ha några särskiljande åtgärder.

Jag är lite tveksam till registreringen. Detta är sådant som över huvud taget inte ska ha med sakfrågan att göra. Din etniska bakgrund och religion har icke med handlingen att göra.

Anf. 8 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Jag ska kort beröra en av reservationerna, reservation nr 2. Den handlar om begreppet registrerat trossamfund.

Tanken i reservationen och den ursprungliga motionen är att man är rädd för att någon ska kunna missbruka sin ställning som registrerat trossamfund i bedrägligt syfte. Det är ett mycket långsökt resonemang, får jag säga. Inget som helst empiriskt underlag för denna slutsats har presenterats.

Om jag vore ute i bedrägligt syfte – vilket jag aldrig är, ej heller politiskt – skulle jag nog välja en betydligt enklare väg. Jag skulle nog kalla min organisation för hjälporganisation, stödförening, samfund eller kyrka. Det finns massor av möjligheter, som inte är skyddade, att tillgripa för den som är ute i bedrägligt syfte. Att det skulle vara en speciell fara att folk går via Kammarkollegium för att registrera en organisation som registrerat trossamfund är, med förlov sagt, mycket långsökt.

Det finns kanske skäl att erinra om varför den här konstruktionen, detta juridiska rättssubjekt, kom till i samband med den stora stat-kyrka-reformen.

Det är riktigt att det har att göra med ett slags form för hur stöd till andra trossamfund än Svenska kyrkan ska förmedlas – sådana stöd som Gustav Fridolin talade så varmt för. Muslimska församlingar är till exempel registrerade trossamfund. Svenska kyrkan är inte så berörd av förslaget i motionen och reservationen, utan det är alla andra samfund som nu fick möjlighet att få en ny och bättre juridisk form. Det kan gälla invandrarkyrkor som just betraktar sig som kyrkor och inte som föreningar, som de var tvungna att registrera sig som tidigare, eller stiftelser eller rentav aktiebolag. Med den nya juridiska formen, registrerat tros-

samfund, fick de en mer jämställd ställning med Svenska kyrkan. Det var ett av syftena med denna reform.

Det är egentligen det som angrips om man säger att man vill komma åt ett av fundamenten, som Mats Einarsson sade, för stat–kyrka-reformen.

Reservationen är alltså riktad mot de andra samfunden, muslimska, kristna och andra.

Jag ser att det här var ett värdefullt inslag i den stora reformen. Den ska vi inte diskutera nu. Den hade naturligtvis karaktären av kompromiss och annat, och den kommer säkert så småningom att ses över igen. Om man tycker att det var bra att de andra samfunden fick en bättre associationsform, en mer jämställd form med Svenska kyrkan, ska man nog inte på så här lösa grunder angripa begreppet registrerat trossamfund.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 9 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är nog inte risken för bedrägeri som har föranlett motionen i första hand, även om man skulle kunna tänka sig ett sådant händelseförlopp. Det är mer den principiella invändningen att genom att staten fattar ett beslut om huruvida en speciell organisation ska kunna vara ett registrerat trossamfund eller icke tar man på något sätt ställning i en – låt vara fundamental, men ändå – teologisk fråga, nämligen om den här organisationen ska kunna betraktas som ett trossamfund eller inte och om det som de håller på med ska kunna anses som gudstjänst eller inte.

Detta är i de allra flesta fall inget problem. Jag håller naturligtvis med om det. Men jag tror att det är olyckligt att man ens riskerar att försätta sig i en sådan situation där staten tar ställning i en teologisk fråga.

Att man genom den här lagen ger övriga trossamfund, vid sidan om den svenska kyrkan, en med Svenska kyrkan mer jämställd ställning ligger det naturligtvis något i. Men det beror ju på själva grundfelet, nämligen att man fortfarande ger Svenska kyrkan en särställning i lagstiftningen

Anf. 10 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Mats Einarsson får nog läsa vad som står i den reservation han står bakom. Det talas om nackdelen med vilseledande registrering av rörelser som marknadsför sig under religiös täckmantel. Det låter ju som ett nog så bedrägligt uppsåt.

Att staten, det vill säga riksdagen, har valt den här konstruktionen har ju många skäl. Att man så starkt betonar att det inte innebär något slags godkännande har ju många aspekter, bland annat att staten rent principiellt inte ska godkänna eller icke godkänna trossamfund. Vi har till exempel ingen sektlagstiftning i Sverige som man har på en hel del andra håll. Det tycker jag är bra. Det är inte statens uppgift.

Man har också mycket klart betonat att det i sig inte medför några rättigheter till bidrag. Att man gjorde det så pass tydligt var för att någon möjligtvis skulle ha kunnat missuppfatta detta. Sådana saker som statsbidrag till trossamfund, vigselrätt och medhjälp till skatteuppbörd får beviljas i varje särskilt fall av regeringen. Det är ingenting som följer av själva begreppet. Men begreppet är den juridiska form som har visat sig mycket lämplig.

Vill man angripa hela reformen stat–kyrka tycker jag att man får göra det med lite renare vapen än att på så här lösa grunder haka fast i den lilla, men väsentliga del av reformen som handlar om begreppet registrerade trossamfund.

Anf. 11 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! När Nils Fredrik Aurelius refererade till bedrägeririsken antog jag att han till exempel syftade på att någon organisation skulle registrera sig som trossamfund och därefter kunna få hjälp med uppbörden och på det sättet vara bedräglig på något sätt. Det var inte det jag syftade på.

Det som står i reservationen, vilseledande registrering av rörelser som marknadsför sig under religiös täckmantel, var snarare just det jag tog upp i mitt anförande, nämligen organisationer som av andra, och kanske av oss också, inte uppfattas som religiösa trossamfund över huvud taget, men där lagstiftningen är så utformad att den tvingar staten att ändå registrera dem som trossamfund och därmed ta ställning i något slags teologisk strid. Det var den principiella invändningen jag hade.

Anf. 12 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Staten tar alltså inte ställning i en teologisk strid. Det är det vi har försökt klargöra. Och det finns ingen koppling till rätten att få hjälp med uppbörd.

Däremot var det och är en väsentlig form för andra samfund, kristna, muslimska och andra än Svenska kyrkan, att kunna få en mer jämställd ställning och även en form som medger, fast efter beslut i varje enskilt fall, till exempel uppbördshjälp, statsbidrag till trossamfund eller vigslerätt.

På den här punkten tycker jag att reformen har varit mycket framgångsrik.

Anf. 13 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Det är nog många som någon gång under en resa förbi en vackert belägen kyrkogård tänkt tanken att här skulle jag vilja ligga en gång när jag är död. Andra har säkert berättat för sina anhöriga att när jag är borta en gång vill jag kremeras, och jag vill att askan ska spridas över havet. Därför menar jag att det är lätt att förstå intentionerna i de motioner som vi behandlar i dagens betänkande.

De motioner som jag refererar till handlar om att tillgodose en avlidens önskan om hur askan ska spridas. Jag förstår som sagt den goda viljan. Men så som begravningslagen är formulerad i dag ska den avlidnes önskan vara vägledande inför hanteringen efter jordelivet.

Lagstiftningen ska också göra det möjligt att genomföra begravingar och tillhörande ceremonier på ett sätt som uppfyller olika religioners och personers önskemål. Därför förstår jag inte riktigt förslaget om ett utökat utrymme på den här punkten, för det finns också, som Helene Petersson refererade till, möjlighet att via formulär fylla i en persons önskan om hanteringen efter döden.

Motionerna innehåller inte heller några förslag till hur det här skulle gå till. Det finns inte heller några exempel på situationer där rena problem har uppstått, men jag förstår som sagt den goda viljan. Vi kanske får klarhet senare.

I dag finns det regelverk för hur aska ska hanteras och spridningen gå till. Det finns en undersökning som, jag tror det var för ungefär ett år sedan, visade att länsstyrelserna gör lite olika bedömningar vid utströmning av aska över hav till exempel. I det län där jag bor vet jag att det får ske närmare land än här i Stockholm. Frågan är om det är möjligt att i lag slå fast regler som är lika över hela landet med hänsyn till att det ska ske på ett pietetsfullt sätt, som det heter.

Frågan är hur man ska hantera till exempel en orimlig önskan. Det finns faktiskt även efterlevande att ta hänsyn till.

Herr talman! En annan fråga som tas upp i betänkandet är lagen om trossamfund och en översyn av den. Här menas det att det finns risk för att registrering av ett trossamfund på ett felaktigt sätt kan uppfattas som ett godkännande från staten av just en sådan organisation. Men det är snarare så att vissa kriterier måste uppfyllas inför registrering av ett trossamfund.

I samband med skiljandet av Svenska kyrkan från staten tillkom en ny lag om bland annat registrering av trossamfund. Tidigare fungerade trossamfunden som föreningar, stiftelser eller liknande. Det är Kammarkollegiet som i dag tar emot ansökan och beviljar en registrering av ett trossamfund. Det här är alltså omgärdat av regler. Det ska uppfyllas vissa kriterier.

I dag finns det i vårt land 56 registrerade trossamfund, och när det gäller att avgöra vad som är och inte är att betrakta som religion tycker jag att man måste vara väldigt försiktig. I det sammanhanget vill jag passa på att framhålla att för Folkpartiets del har vi en lång och stolt tradition just när det gäller att måna om religionsfriheten. Den är också skyddad i grundlagen.

Slutligen vill jag passa på att meddela att jag precis som ett par av motionärerna anser att det är angeläget att motverka islamofobin var i samhället den än förekommer. Jag tror att grunden till detta, som i så många andra sammanhang, bygger på människors okunskap och rädsla.

För egen del har jag varit med och bjudit in till träffar för att klargöra vad islam verkligen är och vad den står för. Jag tror faktiskt att vi alla har en jätte viktig roll att fylla när det gäller att sprida en annan bild av islam än den som oftast sprids av medierna.

Med detta vill jag avsluta och yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 14 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! För mer än ett år sedan dog en ung kvinna i cancer efter en längre tids sjukdom. En av hennes sista önskningar var att efter kremeringen skulle en del av askan från hennes stoft spridas för vinden på en plats som var henne mycket kär – på toppen av en ås där naturen är mäktig och där hon ofta fann frid och ro. Resten av stoftet skulle gravsättas på sedvanligt sätt, på den kommunala kyrkogården.

Tyvär har inte hennes sista önskan förverkligats, och hon är fortfarande inte gravsatt. Den gravfrid som alla har rätt till har inte förverkligats. Mamman fortsätter kampen för att dotterns sista önskan ska gå i uppfyllelse. Hon kämpade mot kyrkan och krematoriet som sade nej och fortsätter nu sin kamp i förvaltningsdomstolen. Hon vägrar ge upp möjligheten att kunna få tillmötesgå sin dotters sista önskan och har naturligtvis förväntningar på att min motion ska ändra tingens ordning.

Ska man utgå från utskottsmajoritetens mycket knapphändiga, fåordiga och, som jag anser, nonchalanta svar finns det inte mycket hopp. Hoppet och förslag till en annan ordning finns i den reservation som Vänsterpartiet har i detta betänkande. På fem ynkliga rader avfärdar utskottsmajoriteten min motion och beskriver också gällande lagstiftning som om den möjliggör att begravingar och dithörande ceremonier kan genomföras på ett sätt som uppfyller personers önskemål i dessa hänseenden. Enligt min mening är detta en felaktig beskrivning, och jag undrar om utskottsmajoriteten över huvud taget brytt sig om att sätta sig in i problematiken. Hur många exempel finns det på att personliga önskemål har uppfyllts enligt de tre kriterier som beskrivs i begravningslagens 5 kap. 5 §? Det vill jag gärna ha ett svar på här och nu.

Utskottsmajoriteten hänvisar också till ett motionssvar på en liknande motion, dock inte från mig, från riksmötet 2001/02 som motivering för dagens ståndpunkter. Jag har naturligtvis tagit del av denna betänkandetext. Tyvärr var motiveringen och svaret den gången lika usla som dagens, i princip samma text.

Herr talman! Nu tänker jag beröra lagstiftningen i sammanhanget. Enligt begravningslagen kan regeringen gå in och ändra i förordningen om hur askan ska hanteras vid kremering. I praktiken är det länsstyrelsen som tolkar lagstiftningen och tydligen gör det på olika sätt i olika delar av landet.

I det ärende som jag har beskrivit har länsstyrelsen vid överklagandeprövningen sagt ja, länsrätten har sagt nej och nu ligger ärendet i kammarrätten. I ett liknande fall i Landskrona har länsstyrelsen sagt nej, länsrätten har sagt ja och nu ligger även det ärendet i kammarrätten. I det fall som jag har beskrivit kommer inte heller kravet om att gravsättning efter kremering ska ske inom ett år efter det att personen i fråga har avlidit att uppfyllas. Gravsättningens genomförande försvåras också av den långsamma hanteringen i förvaltningsdomstolarna, vilket gör att anhöriga känner sig maktlösa och illa behandlade.

Kyrkans syn och attityd spelar också stor roll i den här frågan. I det fall jag beskrivit har kyrkan via krematoriet intagit en hårdnackad inställning och sagt blankt nej. På Gotland hade kyrkan en annan inställning. Där fick en fiskaränka tillåtelse att enligt makens sista önskan sprida det mesta av askan i havet utanför Ljugarn och en mindre rest i en minneslund i Visby där änkan numera bor.

Varken kyrkans eller länsstyrelsernas agerande verkar konsekvent eller logiskt. Jag tycker att det minst sagt sker en godtycklig behandling av anhöriga som inget hellre vill än att uppfylla näras och käras sista önskan i livet.

Kyrkans roll måste ifrågasättas liksom länsstyrelsernas olikartade agerande. Vi lever i en modern tid, kyrkan är skild från staten och människor bör naturligtvis även inför döden ha ett större inflytande över sina

liv. Naturligtvis ska trots detta askan och de ceremonier som sker i samband med spridandet av denna hanteras på ett pietetsfullt sätt, helt enligt lagens mening.

Utskottsmajoriteten har nu möjlighet att ompröva sitt ställningstagande genom att rösta för Vänsterpartiets reservation nr 1, vilken jag härmed yrkar bifall till. Om inte ser jag fram emot att det ges en godtagbar och värdig förklaring till varför motionen avslås. Det har inte skett hittills i alla fall.

Trossamfund m.m.

Anf. 15 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är en väldigt viktig fråga Owe Hellberg tar upp i sin motion. Jag beklagar att han tycker att vårt svar i utskottet är undermåligt.

Detta är viktigt för den anhörige, men det är också viktigt att vi kan hantera den här frågan på lång sikt. Det har förekommit att man velat sprida askan på ett område där man har en fastighet. Denna fastighet kanske man sedan säljer så att den inte längre finns kvar i släktens ägo. Hur hanterar vi möjligheten för de anhöriga att komma dit på besök? Ibland finns alltså olika skäl till att man kan få säga nej till detta.

De speciella exempel som Owe Hellberg tar upp kan jag inte svara på här.

Jag tycker att det är viktigt att vi öppnar för detta. Min fråga till Owe Hellberg är vem om inte länsstyrelsen som i så fall skulle ta det här beslutet. Skulle det vara bättre att ha generella regler som gäller över hela landet? Jag tror att man får gå på att det finns olika delar av landet och att det är länsstyrelsen.

Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! I sitt anförande sade Helene Petersson att privatpersoners önskemål kan man minsann redogöra för i formulär till kyrkan. Bevisligen är det så att kyrkan har hanterat detta på väldigt olika sätt.

Sedan tycker jag att det är väldigt olyckligt med en lagstiftning som tydligen inte är särskilt tydlig eftersom frågorna hanteras olika på länsstyrelserna och det står att regeringen kan ändra detta i förordningen efter behag. Är det inte vi som lagstiftare i den här församlingen som faktiskt borde se till att lagstiftningen är så pass tydlig att länsstyrelserna inte gör så avvikande tolkningar som de tydligen gör, och även länsrätten i de fall som jag har redogjort för? När det är så finns det faktiskt anledning att se över det här.

Jag menar att konstitutionsutskottet borde gräva lite i den här frågan. Hur hanterar kyrkan de här frågorna? Hur hanterar länsstyrelserna de här frågorna? Finns det någon gemensam nämnare för hur man ska tolka de här paragraferna i lagstiftningen?

Jag menar att ni inte riktigt har gjort ert jobb i det här fallet.

Anf. 17 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Självklart är det viktigt att frågan följs. Där har jag absolut ingenting att invända. Det kommer vi också att göra.

Jag vet att det finns ett biskopsbrev från 1988 som hanterar just begravningar, och det är under översyn hos Svenska kyrkan själv. Detta är alltså en fråga som man jobbar med. Man tittar på nya riktlinjer, och jag

kan tänka mig att de exempel som Owe Hellberg tar upp kanske är grunden för detta. Man beräknar att presentera nya riktlinjer i vår. Jag har inte klart för mig om man är så pass framme att det är inom de närmaste dagarna, men man har sagt att man beräknar bli färdig under våren. Man jobbar alltså med detta från Svenska kyrkans sida också.

Anf. 18 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Det är jättebra om Svenska kyrkan jobbar med den här frågan och får en någorlunda gemensam syn i sina riktlinjer. Det är ju tydligt att man har lite olika syn på hur man ska hantera detta. Jag kan tänka mig att det till och med beror på enskildas uppfattningar, på krematorier eller inom kyrkan, hur det här fungerar.

Därför menar jag att lagstiftningen naturligtvis också ska ses över. Det är illa, tycker jag, när vi har en lagstiftning där man öppnar för regeringen att gå in i en förordning och i princip ändra formerna för detta. Det tycker jag inte är bra.

Du tog upp exemplet med att sprida askan vid en fastighet, och där håller jag med. Det kan vara ett fall som kanske inte är lämpligt. Men en ås på en naturskön plats, havet och andra geografiska platser där allemansrätten och andra regler gäller tycker jag borde kunna jämföras i de här sammanhangen. Därför behövs det ett förtydligande av lagtexten. Det behövs en starkare ställning för den avlidnes sista önskan och, inte minst, de anhörigas möjlighet att kunna genomföra den.

Anf. 19 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! Jag har följt den här debatten under många år. Den har legat mig väldigt varmt om hjärtat.

Jag har många goda vänner som tillhör olika trossamfund. Jag känner kanske ännu fler människor som inte tillhör något trossamfund men som inte desto mindre har ett förhållningssätt till livet som kan betecknas som religiöst i en eller annan form.

Vi är på väg att omforma vårt samhälle till ett pluralistiskt samhälle. Det kommer att finnas människor av många olika trosbekännelser och utan trosbekännelser. Vi utvecklar olika traditioner och synsätt på hur man vill hantera livet och det som vi lämnar efter oss när vi lämnar livet.

Jag tycker inte att det framkommer i den här debatten. Jag tycker att det låter som om vi fortfarande har en statskyrka som har någon form av monopol och har satt upp regler som vi låser oss fast vid.

Jag kan ta upp ordet pietetsfull, att behandla kvarlevorna pietetsfullt. Här kan vi ha många olika synsätt. Jag tänker på de människor med hinduisk bakgrund som vill sprida askan efter sina avlidna i ett rinnande vatten som leder mot havet så att deras askor ska förenas i havet. Det känns spännande. Sedan görs det under former som vi med vårt ceremoniella tänkande tycker är alldeles väldigt vardagligt: Man tar en spade och håller i Ganges eller någon annan flod.

Vi ska försöka lära oss att ta hänsyn till dessa grupper av människor och sedan låta det pietetsfulla vara det individuella eller något från det samfund vi tillhör. Det tycker jag att vi ska tillåta.

Sedan är det frågan om regelverk kring det hela. Till exempel kan en fastighet säljas, och därför kan askan inte ligga kvar. Varför inte? Människor som sprider askan i havet åker inte tillbaka till samma plats. De

upplever gemenskap med de avlidna på ett helt annat sätt. Vi ska vara mycket mer öppna i den biten.

Det finns fortfarande ett slags monopoltänkande när Svenska kyrkan fortsättningsvis ska vara mottagare av begravningsavgifterna även om man inte tillhör kyrkan. Jag har en god vän som är med i det norska kremeringssällskapet. Han betalar 50 kr om året för att med tiden få bli kremerad vid Oslofjorden och få sin aska spridd där. Detta betalar han *plus* att han betalar 89 öre per skattekrona till den församling vilken han bor i – som han på intet sätt kan tillgodogöra sig. Jag tycker faktiskt att vi måste se över hur organisationen kring begravningsavgifterna ser ut.

I övrigt skulle jag vilja föreslå – fast jag har inget sådant yrkande – att vi skulle kunna enas om att tillsätta en utredning där andra samfund får vara med och bestämma om dessa frågor. Vi har för många traditioner kvar kopplade till Svenska kyrkan.

Anf. 20 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag lyssnade intresserat på Leif Björnlod, som tydligen delar min uppfattning i frågan om inflytande för individen och möjlighet för anhöriga att bestämma. Men jag blir inte riktigt klok på Miljöpartiets inställning. Är det Björnlod vi ska lyssna på eller är det Fridolin?

Anf. 21 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Återigen tycker jag att detta egentligen inte är en politisk fråga. Jag tycker att det här handlar om individers ställningstagande i existentiella frågor. Därför får du välja vem du vill lyssna på. Min åsikt framkommer helt klart genom tidigare motioner. Jag tror att jag har en stor grupp med mig, men jag vill naturligtvis inte domptera mina partikamrater i den här frågan. Det här är ett direkt individuellt ställningstagande.

Anf. 22 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis noga studerat vad som har sagts tidigare. En tidigare motion i det här fallet var just från Miljöpartiet. Ni får väl utreda inom partiet var ni står i frågan.

Det hade varit bra om Miljöpartiet hade ställt upp på Vänsterpartiets reservation nr 1. Leif Björnlod kan gärna få yrka bifall till den så får vi se vad övriga Miljöpartiet gör sedan i kammarbehandlingen.

Anf. 23 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Motionerna skriver vi som enskilda ledamöter. Ingen har haft några större invändningar, men jag har noterat att Gustav Fridolin har begärt ordet. Det här är faktiskt en fråga för konstitutionsutskottet, och då har vi för respekt för den bedömning som våra kamrater i utskottet gör. Att jag kommer hit nu är närmast som gubben i lådan för flera!

Anf. 24 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Det var inte jag som sade gubben i lådan, men jag kanske kan fortsätta på det temat.

För att klargöra för de människor som sitter på läktaren och eventuella lyssnare tar ju Leif Björnlod upp ett antal frågor som vi över huvud

taget inte har med för behandling i betänkandet: begravningsavgifter och någon annan fråga. Jag vill bara klargöra att det inte har funnits möjlighet för oss att göra ett tydligt ställningstagande i de frågor som Leif Björnlod tar upp nu eftersom de inte behandlas i betänkandet. Det är därför vi andra inte har berört dem. Men det hade varit spännande att diskutera begravningsavgifter och Svenska kyrkan kontra lagen om registrerade trossamfund.

Anf. 25 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Jag vet att detta kommer i ett annat betänkande, KU19, där man lite slentrianmässigt har behandlat tidigare motioner. Jag förstår att mina frågor efter dessa år kan uppfattas som något obsoleta, men likafullt tänker jag fortsätta att vara droppen som ska få stenen att bli urholkad. Jag passade på att lyfta fram frågan här. Jag håller med om att det är lite oegentligt.

Anf. 26 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Det var lite samma synpunkt jag tänkte förmedla som Liselott Hagberg redan har framfört.

Det finns många intressanta frågor när det gäller den fortsatta utvecklingen av stat–kyrka–relationen. Det kommer att ske en sådan utveckling. Men det innebär inte att man nödvändigtvis måste tala om dessa saker i motionsbetänkanden år efter år. Den konstruktion där konstitutionsutskottet har gått i bräschen med förenklad ordning för återkommande likadana motioner i fråga om hemställanspunkter tycker jag är praktisk och lämplig. Själva diskussionen om hur det ska bli framöver med stat–kyrka–relationen är viktig och kan ske på annat sätt.

Låt mig bara göra ett förtydligande. Det är alltså inte församlingarna eller trossamfund som tar emot någon begravningsavgift till Svenska kyrkan. Svenska kyrkan fungerar här som ett slags entreprenör för alla som ska begravas, medlemmar och icke medlemmar. Undantag är Stockholm och Tranås där kommunerna är huvudmän. Då kan man tycka att det hade varit en bra ordning om kommunerna överlag hade varit huvudmän. Det förslaget fanns, men kommunerna tackade nej i samband med den stora reformen. Här får man se kyrkan som ett slags entreprenör, inte trossamfund. Det har väl vissa praktiska fördelar – kyrkan är ofta markägare och så vidare. Den frågan kan säkert komma att ses över någon gång i framtiden.

Anf. 27 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Herr talman! Jag tackar Aurelius för inlägget. Jag delar naturligtvis uppfattningen när det gäller begravningsavgifterna. Det vore mycket bättre om kommunerna tog hand om det. Det kanske vore ännu bättre om vi tog ett gemensamt samhällsansvar. Då skulle inte begravningsavgifterna skilja från 6 öre till över 1 kr per skattekrona i landet. Då skulle vi kunna jämna ut den avgiften över hela landet, vilket jag skulle tycka är bra. Det är trots allt de enskilda församlingarna som uppger vilka kostnader de har för de olika begravingarna.

Ja, det är sant, den förenklade hanteringen av motionerna är bra. Vi har ganska mycket att göra ändå. Likafullt vill jag försäkra mig om att diskussionen verkligen fortsätter genom att lyfta upp den då och då i kammaren.

Prot. 2004/05:101
8 april

Trossamfund m.m.

Anf. 28 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Förskrivna anföranden har den fördelen att man får sagt allt det man tänkte säga men den nackdelen att de måste skrivas i förväg. Jag tvivlar också på att den förenklade ordningen som utskottet tillämpar verkligen förenklar ordningen. Den snarare försvårar. Det är en diskussion vi kommer att fortsätta att ha i utskottet framöver.

I de frågor som tas upp i reservation 1, som Owe Hellberg förtjänstfullt redogjort för, har Miljöpartiet tidigare, vilket Owe Hellberg nämnt, velat ha en utredning som ser över både dessa och andra frågor. Motioner av det slaget – vi har inte ett exakt likadant motionsyrkande i år – behandlas i KU19, den förenklade ordningen. Då blir det lite svårt när det gäller hur vi ska ställa oss till det specifika yrkandet om vad man ska tycka i frågor där vi egentligen behöver en bredare utredning.

Jag har landat på ställningstagandet att vi får lägga ned våra röster om det blir en omröstning under punkt 1. Det är det vi kommer att göra. Vi tycker inte att vi ska ta ställning fullt ut i de delfrågor som Owe Hellberg har lyft fram i en motion, men vi vill ha en utredning om det fältet av frågor. Den utredningen har vi yrkat på tidigare. För att fullfölja det yrkandet får vi lägga ned våra röster under punkt 1.

Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Då vill jag bara framföra en liten hälsning till utskottet att ni behöver se över er ordning för hantering av frågorna, om det är så att Fridolin inte kan yrka på en reservation därför att det kommer frågor i nästa betänkande. Det verkar väldigt märkligt. Det borde ni se över, och där håller jag med Fridolin.

Anf. 30 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Vi kan ha en lång diskussion om den ordning som utskottet prövat sig fram till att ha. Det finns ett brett önskemål i riksdagen om att försöka snabbare hantera motionsyrkanden som återkommer år efter år. Nu prövar utskotten en ordning där just dessa yrkanden hamnar i ett särskilt betänkande, där man hänvisar till tidigare ställningstaganden. I detta särskilda betänkande ligger i dag åter yrkanden som Miljöpartiet har haft om en utredning. Jag var inte uppmärksam nog för att kunna se till att de flyttades över till detta betänkande så att jag kunde hänvisa till dem i den här diskussionen. Det borde givetvis ha varit så. Ansvar får falla på mig i det här enskilda fallet, men ansvaret för ordningen ligger på utskottet kollektivt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 april.)

5 § Trossamfund m.m. – förenklad ordning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU19
Trossamfund m.m. – förenklad ordning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 april.)

*Ändringar i riksdags-
förvaltningens
instruktion m.m.*

6 § Ändringar i riksdagsförvaltningens instruktion m.m

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU28
Ändringar i riksdagsförvaltningens instruktion m.m. (framst.
2004/05:RS1).

Anf. 31 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Nu ska vi prata pengar, nämligen riksdagsledamöternas pengar. I detta betänkande finns en reservation från Vänsterpartiet och Miljöpartiet där vi föreslår att extra arvoden för uppdrag som är direkt knutna till uppdraget som riksdagsledamot bör avskaffas.

Som skäl för att en del av de interna uppdragen i riksdagen skulle ge extra arvoden anfördes 1999 att de uppdrag som ersätts enligt arvodeslagen är sådana som tillkommer utöver det ordinarie riksdagsuppdraget. Vidare anförde utskottet att dessa uppdrag ofta medför betydande merarbete.

Vi fick resultatet av en undersökning för några veckor sedan om bland annat arbetsbelastningen för riksdagsledamöterna. Det visade sig, kanske inte så förvånande, att skillnaderna var ganska så stora mellan olika riksdagsledamöter. Några klarade av att utföra sitt uppdrag på en normal 40-timmarsvecka. I andra änden av skalan vet jag inte riktigt hur många timmar som redovisades, men det var väl kanske uppåt det dubbla för andra. Snittet låg, om jag kommer ihåg det rätt, någonstans på 50–60 timmar.

De här skillnaderna beror inte, om vi ska vara helt ärliga, i första hand på att vissa har extra uppdrag i form av ordförande eller vice ordförande i utskott eller liknande. De beror, och det kan vi vara överens om, till allra största delen på vilket parti vi tillhör, rättare sagt om vi tillhör ett större parti eller ett mindre parti. Rent generellt är det nog så att de av oss som än så länge tillhör något mindre partier, alltför små partier, får lägga ned ett större arbete i riksdagen än vad som är nödvändigt för dem som tillhör större riksdagsgrupper. Men det vore mig främmande att föreslå att ledamöter av mindre riksdagspartier skulle ha ett högre riksdagsarvode än de som är invalda för något större parti. Jag tror inte att det vore en lämplig ordning.

Argumentet om större arbetsbelastning är väl inte helt hållbart, anser jag.

Det finns också uppdrag som innebär betydande merarbete men som inte ger någon extra ersättning. Jag ska inte klaga på något sätt, utan jag vill bara påpeka att jag som ledamot av Europarådets parlamentariska

församling i och för sig får några hundralappar från riksdagen för det uppdraget, men i denna församling har jag tidigare varit vice ordförande i ett av utskotten och för närvarande är jag gruppleddare för vänstergruppen, vilket inte ger några som helst extra ersättningar, trots att det innebär ett ganska betydande merarbete. Man försöker motivera de här extra arvoden med rättvisa, men det rättviseargumentet håller inte.

Jag tror att vi kan konstatera att riksdagsarvodet är väl tilltaget och borde vara en rimlig ersättning, trots att vi har lite olika arbetsbelastning och lite olika uppdrag inom ramen för riksdagens arbete. Det åligger också riksdagsgrupperna att försöka fördela arbete och arbetsuppgifter på ett så rimligt sätt som möjligt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 32 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Miljöpartiet de grönas inställning till riksdagsarvoden är väl känd och flera gånger debatterad i denna kammare. Jag ska inte upprepa den diskussionen och den debatten. Däremot följer av logiken i den diskussionen att vi inte anser att det finns något behov av extra arvoden för uppdrag som man har inom ramen för sitt uppdrag som riksdagsledamot. Detta har aktualiserats i den framställning till riksdagen som finns och som vi nu behandlar i detta betänkande. Därvid har vi lagt en reservation med ett yrkande om att denna typ av övriga arvoden bör avskaffas. Detta tas upp i den reservation som Mats Einarsson så förtjänstfullt förklarade, försvarade och yrkade bifall till, vilket jag instämmer i.

Avslutningsvis, herr talman! Det har gjorts en tidsstudie om riksdagsledamöternas arbete. Den är intressant och bör säkert följas upp av vidare studier. Jag vill tacka dem som har sett till att den har kommit till stånd – bland annat talmannen själv. Av den kan man säkerligen dra många slutsatser. Jag tycker dock inte att man kan dra slutsatsen att det är rimligt med extra arvoden inom riksdagsledamotsuppdraget, inte ens att det är rimligt med de höga arvoden vi har.

Anf. 33 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag konstaterar att varken Mats Einarsson eller Gustav Fridolin kommenterade någon av de andra frågor som finns i framställningen från riksdagsförvaltningen. Riksdagsförvaltningen har nämligen gjort en framställning till konstitutionsutskottet där man begär att få uppdraget att utse ersättare i det ledamotsnära rådet och att ersättarna dessutom ska få arvode när de tjänstgör, såsom ersättare som tjänstgör i andra uppdrag inom riksdagen får. Man har också begärt en förändring i instruktionen. Det handlar om att man helt enkelt vill få möjlighet att på ett modernare sätt avge ekonomisk redovisning i stället för enligt den instruktion till årsredovisning som nu finns.

Utskottet tillstyrker framställningen från riksdagsförvaltningen i sak och i sin helhet. Det har inte varit en komplicerad fråga alls i sig, och det tyckte inte de övriga talarna heller, på annan punkt än just i arvodesfrågan. Det är alldeles logiskt och förväntat att både Miljöpartiet och Vänsterpartiet vidhåller sina tidigare ställningstaganden. Vi har haft stora debatter för inte så länge sedan just om ledamöternas arbetssituation, där ersättningsfrågan faktiskt var huvudpunkten.

Båda föregående talare hänvisar till den undersökning som vi fick presenterad om arbetssituationen för riksdagsledamöterna. Det finns mycket att säga om den, och det är ett spännande material. Samtidigt är det viktigt att vi läser den med rätt sorts glasögon. Den bild som framkom om arbetssituationen är säkert inte alldeles heltäckande. Personligen reagerade jag på att man skulle rapportera tiden bara fram till kl. 22, men vi vet att många ledamöter har arbetstid både före kl. 7 på morgonen och efter kl. 22 på kvällen. Jag satt och visste inte riktigt vad jag skulle kryssa när jag visste att jag hade arbetat långt efter kl. 22. Där finns många brister, inte bara de som förstås handlar om skillnader i partistorlek. Det är också skillnader i utskottsarbetets tidsåtgång. Vi som är konstitutionsutskottsledamöter vet ju att det särskilt på våren inte är bara några ordinarie utskottstimmar som går åt utan många därutöver.

Det finns mycket att säga. Jag vill inte fastna i det, utan det som är vårt uppdrag i dag gäller det här betänkandet. Det är ett litet betänkande på bara nio tio sidor. Det rymmer alltså de två hemställanssatserna om ändringar i arvodeslagen och ändringar i riksdagsförvaltningens instruktion, vilka utskottet tillstyrker.

I övrigt när det gäller diskussionen om arvodesfrågan upprepar utskottet det som vi tidigare har sagt, och det redogjorde Mats Einarsson för. Jag kan komplettera med att visst, vi kan diskutera extraarvoden. Jag är inte alls negativ till det på något sätt. Men jag tycker att det finns starka skäl för att ersättarna i ledamotsnära rådet – kamrater, kolleger till oss som påtar sig att på vårt uppdrag gå på sammanträden och företräda oss – i likhet med andra ersättare ska få sitt arvode. Det tillstyrker vi.

När det gäller övriga extraarvoden är det en diskussion som kan återkomma. Men jag tycker att vi kan jämföra med hur det ser ut på arbetsplatser runtom i samhället i övrigt. Den som påtar sig ansvar och uppdrag får extra ersättning. Så ser det ut runtom i samhället. Jag tycker inte alls att det är komplicerat. I dagens läge tillstyrker jag förslaget och det gör även utskottsmajoriteten. Frågan kan återkomma, frågan är under beredning i den meningen att man i det förslag som lades fram från översynsgruppen om inkomstgarantin och så vidare har tittat också på extraarvodena och hur de ska räknas fram. Den frågan är under remissarbete ute i partigrupperna och återkommer till kammaren för diskussion.

Frågan om extraarvoden kan alltså återkomma. I dag tycker jag inte att det är svårt att försvara det beslut som utskottet föreslår att riksdagen ska fatta.

Anf. 34 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Barbro Hietala Nordlund refererar till att på väldigt många andra arbetsplatser ges man ett extraarvode för övriga uppdrag man har. Det kan i och för sig diskuteras vad som är övrigt i en del av de uppdrag som man kan få extraarvode för som riksdagsledamot. Den skillnaden ska då klargöras att på den absoluta majoriteten av arbetsplatser i det här landet har inte arbetarna över 46 000 kr i månadslön.

Anf. 35 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Herr talman! Nej, men de av våra kolleger och kamrater som åtar sig uppdrag som kräver engagemang och som kräver tidsåtgång utöver den ordinarie tid som vi lägger ned kan vara värda den här stimulansen och

erkänslan för det uppdrag de åtar sig. Det är ju inte några stora ersättningar det handlar om som ersättare i ett ledamotsnära råd. Jag tycker inte att det är svårt att tillstyrka det i dag, utan jag tycker att det är konsekvent och riktigt.

Att frågan sedan kan återkomma om hur partigrupperna fördelar svaret är självklart. Det är ett ansvar som varje partigrupp har och som jag tycker att min partigrupp försöker att arbeta aktivt med.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 april.)

7 § Kommunal demokrati och kompetens

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU30
Kommunal demokrati och kompetens.

Anf. 36 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 3, även om jag givetvis står bakom även de övriga moderata reservationerna.

Kommunal politik spänner över ett mycket brett spektrum och berör ofta medborgarna mycket nära. Det framgår även av dagens inte alltför omfattande betänkande. Frågorna om den kommunala demokratin framstår då som särdeles viktiga och betydelsefulla för medborgarna. Det gäller exempelvis minoritetsskydd och försvar för den enskildes integritet och försvar för medborgarna mot olika administrativa övergrepp.

Det hindrar inte att åtskilligt fler frågor och aspekter på kommunal demokrati är spännande och intressanta. Europafrågorna och deras betydelse för kommunerna måste naturligtvis följas med mycket stor uppmärksamhet framöver. Mycket kan också sägas om de kommunala folkomröstningarna, inte minst efter vad som förevarit i form av brutna valloften, partiella folkomröstningar och andra omständigheter kring eventuella trängselskatter i Stockholm under senare år. Många som har sagt sig tala för folket har inte vågat fråga folket vad de tycker.

I frågan om kommunala folkomröstningar tycks det dock finnas en princip som det råder enighet om, nämligen att det inte är staten som ska diktera om vad eller när en kommun eller ett landsting ska folkomrösta. Den kommunala självständigheten måste även i detta fall försvaras.

En annan fråga av vikt i den kommunala demokratin är minoritetsskyddet. Vi menar att den återremissrätt som en minoritet i kommunfullmäktige har också bör skyddas så att majoriteten inte kan rycka undan grunden för återremissen genom att ge helt andra motiv än minoritetens för återremissen och därmed också styra utredningar och annat arbete under remisstiden. Det skulle ominstetgöra återremissens syfte. Regeringen bör således utreda frågan och återkomma med förslag till riksdagen.

Av karaktären skydd för minoritet och för enskilda medborgare är också frågan om krav på verkställighetsförbud för överklagade kommunala beslut. Bakgrunden är naturligtvis att så länge ett överklagande inte är avgjort – och i vissa fall kan det röra sig om flera år – råder det stor

Prot. 2004/05:101
8 april

*Ändringar i riksdags-
förvaltningens
instruktion m.m.*

*Kommunal demokrati
och kompetens*

osäkerhet, och i vissa fall blir det inte praktiskt möjligt för den som får sitt överklagande bifallet att bli tillgodosedd beroende på att åtgärder som inte går att återkalla redan vidtagits. För den enskilde medborgaren kan en sådan situation bli mycket förödande. En översyn av dessa förhållanden är därför angelägen. En förändring av bestämmelserna skulle förhoppningsvis även få konsekvensen att överklaganden skulle bli snabbare avgjorda, vilket vore till fördel både för den överklagande och för respektive kommun. Att, som nu är fallet, behöva vänta i många år på det slutliga utfallet av ett överklagande är inte förenligt med hög samhällseffektivitet.

Vad sedan gäller kommunala bolag är det viktigt att de med sina i många fall, beroende på den kommunala beskattningsrätten, mycket starka finansiella positioner inte på olika sätt missbrukar sin ställning.

Mycket talar för att kommunal verksamhet ska bedrivas i förvaltningsform, därför att det ger den öppenhet och den insyn som vi alla vill ha. Kommunerna bör sålunda inte ha möjligheten att ge koncernbidrag som medför att verksamheter får finansiera andra verksamheter som saknar samband med de ursprungliga verksamheterna.

Exempel har funnits på energiproduktion som i praktiken fått finansiera kulturlivet i kommunen. Inte heller samarbetsformer mellan enskilda företag och kommunala bolag, som gör det svårt för att inte säga omöjligt att följa och kontrollera den kommunala aktiviteten, är acceptabla, och de bör naturligtvis ses över.

Till sist har vi de kommunala bostadsbolagens verksamhet och kompetensgränser, som ju är speciella. De bör preciseras och förtydligas för att det ska bli möjligt att följa denna verksamhet.

Herr talman! Den kommunala demokratin behöver ständigt övervakas och revideras, och stundtals försvaras. Det är anledningen till att jag inledningsvis yrkade som jag gjorde.

Anf. 37 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Det kanske är bäst att vara tydlig från början här och förklara att det här kommer ytterligare ett förenklat motionshanterande. Det är på demokratins område. Vi behandlar bara de frågor som inte har behandlats tidigare under perioden – om det skulle dyka upp något ämne som jag inte har berört.

Man måste ändå säga att det är en rik variation av frågor som tas upp i det här betänkandet. En fungerande demokrati förutsätter ju att människor är delaktiga, och då handlar det inte om att människor ska vara delaktiga vart fjärde år, när det är val, utan också mellan valen. Här har vi alla en väldigt viktig roll att fylla. Det gäller verkligen att dagligen ge människor anledning att engagera sig på många olika sätt. En nyligen redovisad undersökning visar till exempel att riksdagsledamöter blivit mer aktiva nu än tidigare när det gäller kontakten med väljarna, och det borde förstås vara helt naturligt.

All offentlig makt i Sverige utgår från folket. Så säger grundlagens portalparagraf. Men all makt ska inte för den sakens skull vara offentlig. Och den offentliga makten får inte vara oinskränkt. I ett liberalt samhälle garanteras den enskilda människan en privat sfär med självbestämmande och valfrihet.

Vid sidan av den så kallade etablerade partipolitiken kan vi se andra former för folkligt engagemang växa fram. Det har blivit allt vanligare med tillfälliga opinionsrörelser, nätverk och intressegrupper vilka i sig är ett tecken på politisk mobilisering. Men av tillfälliga nätverk och intressegrupper är det svårt att utkräva ansvar. Det kan egentligen bara ske i en modell som bygger på någon form av partier med förtroendevalda som redovisar program och sakståndpunkter.

Herr talman! För att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag krävs det fungerande spelregler. Det finns exempel på regelverk som skapats för att underlätta och förtydliga men där det verkligen visat sig att det blev precis tvärtom. Då tänker jag på tillägget i kommunallagen, som sedan den 1 juli 2002 ger en minoritet i en fullmäktigeförsamling rätt att få till stånd en återremiss.

Den nya ordningen, rätt använd, ger större möjligheter för samråd, ekonomiska analyser och fördjupad demokrati. Dessvärre, måste man säga, finns det exempel som visar att den återremiss som en minoritet kan få till stånd görs helt betydelselös genom att majoriteten, genom ett beslut med enkel majoritet, driver igenom en helt annan motivering till återremissen än den som minoriteten avsett. Det finns ett antal exempel hämtade från södra delen av vårt avlånga land som visar hur fel det kan bli när lagstiftningen inte riktigt hänger samman. Det är också därför vi i Folkpartiet tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet vill att regeringen ska utreda frågan och återkomma till riksdagen med förslag för att det inte ska vara så att en återremiss kan göras helt verkningslös.

Herr talman! För att människor ska kunna känna förtroende för välfärdstjänster som finansieras med offentliga medel är det viktigt att människor får klarhet i vad de kan förvänta sig. Det är till exempel inte alls särskilt ovanlig att en kommun höjer skatten med motiveringen att äldre-vårdens kvalitet ska förbättras. De äldre och deras anhöriga märker dock inte av någon särskild förbättring över huvud taget. Det är lätt att förstå att det väcks både förakt och misstro i en sådan situation.

Ett tydligt sätt att ge medborgarna större makt när det gäller att utvärdera kvaliteten på välfärdstjänster skulle kunna vara en modell med så kallad medborgarkontrakt, där människor genom ömsesidig dialog klart och tydligt får klart för sig vad de kan förvänta sig och där de får kompensation när målen inte uppfylls.

Den offentliga verksamheten måste koncentreras till det som är allra viktigast, sådant som inte kan utföras bättre av andra. En annan självklarhet är förstås att offentlig verksamhet ska drivas med full öppenhet och insyn för medborgarna. Här måste man säga att de kommunala bolagen är en verklig avart. Ett beslut som fattas i ett kommunalt bolag kan inte överklagas. I bolaget gäller aktiebolagslagen, vilket innebär att det är de affärsmässiga intressena som väger tyngst. Kommuner som bildar koncerner där pengar flyttas hit och dit mellan bolag försvårar ytterligare.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att utgångspunkten måste vara att all makt inte ska vara offentlig och att den offentliga makten inte får vara oinskränkt. Slutligen vill jag yrka bifall till reservation 3.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz och Tobias Krantz (båda fp).

Anf. 38 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Betänkandet handlar om kommunal demokrati och kompetens. Jag kan väl säga att den svenska grundlagen egentligen inte ger så stort utrymme åt den kommunala självstyrelsen. Det är ett bekymmer. Det behandlas i och för sig inte i det här betänkandet, men egentligen borde man fundera vidare på att förstärka den kommunala kompetensen.

Det är ju så att väldigt många av de uppgifter som ligger på kommunerna i dag är statligt bestämda, och det blir inte mycket kvar av restpost för kommunal demokrati, så att säga. Det är en stor och viktig fråga som förhoppningsvis kommer att hanteras av den nu tillsatta Grundlagsutredningen. Det vet vi ju inte än eftersom regeringen inte vill ge de här direktiven. Man skulle invänta Ansvarskommitténs synpunkter på om det behövdes grundlagsförändringar eller inte. Vår bedömning är att det behövs.

Vi har inte så många motioner i det här betänkandet. Vi har några väsentliga motioner som behandlas i den förenklade ordningen. Jag skulle vilja instämma i de tidigare synpunkterna när det gäller reservation 3, som jag också instämmer i bifallsyrkandet till, när det gäller återremissyrkanden. Jag ska inte orda så mycket om detta.

Jag vill bara ta upp en synpunkt när det gäller folkinitiativet till kommunala folkomröstningar. Det har det funnits en majoritet i den här kammaren för att man ska utreda. Nu har den här frågan hänförs till Grundlagsutredningen. Då kan jag säga att vi var flera stycken som motsatte oss att detta skulle ligga på Grundlagsutredningen, utan det skulle hanteras i särskild ordning. Men nu ligger det där, och då får vi acceptera att det är på det sättet. Ibland är det så att vissa partier vill framstå som mer vänliga till folkinitiativet än andra, och då kan man lägga reservationer.

Det är ju faktiskt fritt för Grundlagsutredningen att behandla de här frågeställningarna i delbetänkandet. Vi hoppas att det kan fungera på det sättet inom utredningen så att vi snabbt kan få ett underlag för det här med folkinitiativ.

Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Den enskilda medborgaren, den enskilda människan, är naturligtvis utgångspunkten och måste vara en grund för vårt arbete. Att ge människor möjligheter och förutsättningar att förverkliga sina livsdrömmar måste vara centralt för den offentliga verksamheten.

Den offentliga verksamheten är enligt dagens grundlag ordnad på ett sätt som gör att mycket makt, all offentlig makt, hamnar i denna kammarare att fördelas till andra från vår horisont.

Vi har från Centerpartiets sida uttalat att vi vill förändra dagens ordning och vill ha en annan struktur som byggs underifrån med en tydlig offentlig makt byggd på att varje nivå har en stark självständighet och att varje nivå har förutsättningar både ekonomiskt och beslutsmässigt i överrikt att avgöra de frågor som ligger i det egna hägnet. Det skulle göra att den kommunala självstyrelsen och den lokala och regionala demokratin kraftfullt förstärktes och gavs ett reellt innehåll.

Från vår sida ser vi att det är så att säga det ena benet för att utveckla vår demokrati, att federalisera Sverige.

Det andra är att vara tydlig när det gäller att utveckla det civila samhällets utrymme. I dag är det så att många frågor som mycket väl skulle kunna lösas i det civila samhället tas om hand av den offentliga verksamheten eller marknaden, för den delen. Vi vill ge förutsättningar för det civila samhället, som är grunden för hela vårt samhälle, att växa. Vi vill ge utrymme för den sociala ekonomin att få goda förutsättningar att utvecklas. Det pekar vi på i reservation 6, som gäller punkt 12, som jag yrkar bifall till. Det handlar om att ta vara på en stark tradition i Sverige, om det civila samhället, och att ge förutsättningar för det. Det är så att säga ett ben som saknas i vårt utredningsarbete just nu. Ansvarskommittén ser över den offentliga strukturen, Grundlagsutredningen ser över det gemensamma ramverket, men vi har ingen som fokuserar på och ser på det civila samhällets rum. Och vi vill att man också jobbar med dessa frågor. Det pekar vi på i reservation 6 och som gäller punkt 12.

För övrigt, herr talman, vill jag peka på några andra motioner som behandlas i detta betänkande. De berör några av de frågor som ligger på bordet i dag. I betänkandet tas också upp en rad andra frågor som naturligtvis är av stort intresse.

Men i den här delen vill jag peka på demokratiexperimenten som tas upp under punkt 1. Vi har sett att det finns behov av att utveckla vår demokrati och att bejaka demokratiexperiment, inte bara sammanläggningar av kommuner, vilket verkar vara regeringens nuvarande modell. Vi vill alltså att man tydligt från denna kammare ska peka på behovet av att ge utrymme för mångfald när det gäller att utveckla vår demokrati. Det skulle kunna vara ett led i att ge debatten kraft när det gäller vår kommande grundlagsöversyn också.

Ytterligare frågor i detta sammanhang är naturligtvis återremissförslaget som behandlas under punkt 6. Beträffande den punkten har Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet en gemensam reservation, nämligen reservation 3. Den yrkar jag också bifall till. Det är en ofullkomlighet såsom denna kammare har beslutat att man i lokala fullmäktigeförsamlingar eller i landstingsfullmäktige ska kunna gå in och med majoritetsbeslut avgöra vad som har varit syftet med ett återremissyrkande från en minoritet. Det är inte en rimlig ordning, och det bör vi rätta till.

När det gäller kommuners inflytande i Europafrågor pekar vi i ett särskilt yttrande på just vikten av att vi i en ny ordning så att säga för vår samhällsorganisation tar fasta på det lokala och regionala självstyret.

Vi tycker att man i grundlagsöversynen borde titta på möjligheterna att inrätta också en andra kammare i detta parlament som mycket väl skulle kunna vara baserad på en representation från den lokala och regionala nivån. Det skulle ge ett delinflytande eller medbestämmande – makt – i de frågor som handlar om vår gemensamma Europapolitik som i mångt och mycket också berör den lokala och regionala nivån.

Dessutom är det naturligtvis intressant att fundera på dessa frågor i ett läge då vi har ett nytt fördrag i vardande där de nationella parlamenten ges ett nytt inflytande.

Herr talman! Med detta vill jag bara konstatera att vi självfallet står bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 6 och 3.

Anf. 40 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Redan 1897 – det var innan herr talman blev talman – lade den liberale riksdagsmannen David Bergström fram ett förslag om att det skulle utlysas en folkomröstning om införandet av allmän rösträtt. Detta förslag avslogs.

Så här lite drygt 100 år efteråt vet vi varför det avslogs. De som då hade makten i samhället ville inte dela med sig av den till de stora folklagren genom att införa allmän och lika rösträtt eftersom de visste att det skulle leda till ett rättvisare samhällsskick, jämlikhet, arbetares rättigheter och på sikt också kvinnors rättigheter. Det ville man inte.

Men givetvis kunde man inte föra fram sådana argument ens då i riksdagens kammare. I stället sade man: Allmän och lika rösträtt kan inte införas eftersom det, mina vänner, skulle strida mot Sveriges representativa statsskick.

Argumentet känns igen. Just argumentet att direkta former av inflytande från folket, direkt demokrati, på något sätt skulle stå i motsatsställning till ett representativt styrelseskick eller en representativ demokrati har sedan dess funnits med i debatten.

Den demokratisyn som jag och Miljöpartiet de gröna företräder är av ett annat slag. Vi menar att inslag av direkt inflytande från medborgarna, direkt demokrati, är ett komplement till de valda församlingar som alla numera är med och väljer.

En riktigt levande demokrati är en demokrati där människor har möjlighet att vara delaktiga och också direkt påverka de beslut som fattas. Vår grundsyn är att alla beslut som du påverkas av ska du också ha möjlighet att påverka själv. Det är långt dit, men det blir inte närmare för att vi aldrig börjar gå.

Det har förflutit tid sedan den liberale riksdagsmannen David Bergström lade fram sitt revolutionerande förslag om allmän och lika rösträtt. Vi fick igenom den allmänna och lika rösträtten. Människors kamp ledde till det. Sedan fick kvinnor också rösträtt. Kvinnornas och männens kamp, de män som var med dem, ledde till det.

Efter det har demokratins former med vissa förändringar sett ungefär likadana ut, trots att medborgarna i vårt land har förändrats. Man går i skola längre, man utbildar sig mer, man reser mer, och man har troligen större förståelse för komplexa orsakssammanhang och kan se större bilder. Vi har fungerande medier och en granskning av makten. Även om den ibland kan kritiseras vet vi att människor i dag är betydligt mer insatta än vad de hade möjlighet att vara för 100 år sedan. Trots det har demokratins former inte utvecklats på samma sätt. Det vill vi ändra på, bland annat genom införande av folkinitiativ, möjligheten att kräva folkomröstningar.

Det som vi i Sverige samlar under begreppet folkomröstningar är i själva verket, åtminstone i en internationell kontext, flera saker.

Sedan 1977 har vi den lag som säger att kommunfullmäktige ute i landet kan utlysa en kommunal folkomröstning, vilket har skett ett 70-tal gånger. Vi har också den lag om folkinitiativ från 1994 som innebär att fullmäktige kan besluta om en folkomröstning om minst 5 % av kommunens röstberättigade invånare kräver det. Det är just det här – att själva beslutet att hålla en folkomröstning eller ej fortfarande ligger på de folkvalda politikerna när man utnyttjar initiativrätten – som har gjort lagen

om folkinitiativ till tandlös och urholkad snarare än att den har stärkt den lokala demokratin.

Av de över 80 initiativ som kunde ha lett till en lokal folkomröstning har bara fem genomförts. Fullmäktigeförsamlingarna har haft några ständigt återkommande skäl att avslå begäran: att det inte ligger inom den kommunala kompetensen, att frågan ligger fel i tiden, att det blir svårt att formulera alternativen och så vidare.

Ni kan själva tänka er vilket antiklimax för det lokala engagemanget det är om man har samlat namn, fått stöd av 5 % av kommunens invånare och sedan på några minuter på ett fullmäktigemöte får sin begäran om en folkomröstning avslagen. Detta sker trots att det finns så många goda skäl för folkomröstningar och lokala folkinitiativ. De principiella skälen – de som lämnar makt till representanter – ska också ha möjlighet att ta tillbaka den makten. Vi är inte något frälse som har kommit från ovan. Vi är valda av väljare som har satt oss här och därmed också har rätt och möjlighet att överpröva våra beslut. Det sker genom allmänna val till de här församlingarna men också, tycker jag, genom möjlighet att kräva en folkomröstning i en enskild fråga där de inte känner att vi representerar dem på det sätt som de önskar. Det gäller de demokratiska skälen.

När jag gick hit till riksdagen i dag såg jag en liten skylt där det står: Demokrati betyder folkstyre. Varför är det då inte folket som styr? Det är en provocerande fråga som är menad att få folk att tänka till. Men den pekar på det avstånd som många människor upplever till den politiska makten och på den känsla av maktlöshet som finns i samhället. Det finns en känsla av att man inte kan påverka de beslut som fattas här inne eller i kommunfullmäktigeförsamlingarna runtom i landet.

En möjlighet att kräva och få igenom folkomröstningar skulle kunna vara ett sätt att överbrygga den klyftan. Dessutom finns de rent praktiska argumenten. Initiativ- och folkomröstningsinstitutet i Europa har bevisat att de områden som tillämpar folkinitiativ och medborgarförslag har bättre ordning på sin ekonomi och en bättre förvaltning än de områden som inte gör det. Inför risken att bli överprövade av våra medborgare håller vi helt enkelt mer ordning både på papper och pengar.

Herr talman! Redan två år efter införandet av lagen om folkinitiativ reagerade Demokratiutvecklingskommittén på det faktum att inte ett enda av de då 40 initiativen år 1996 hade kommit längre än till fullmäktige, där de hade avslagits. Sedan föreslog Demokratiutredningen att man skulle göra det obligatoriskt att hålla en folkomröstning om minst 10 % av medborgarna krävde det. 10 % är en hög tröskel. Vi skulle vilja ha den lägre. Men det var rätt steg att gå. Det skulle bli obligatoriskt, och man skulle få en möjlighet att tvinga fram en folkomröstning. Denna hållning fick stöd av konstitutionsutskottet och därefter av riksdagen vid upprepade tillfällen.

Tyvärr arbetade regeringen inte fram ett förslag utan försökte i stället mer eller mindre fumla fram ett förslag i en departementsskrivelse om att man skulle hålla samråd. Det kunde vara en folkomröstning, men det kunde också vara en utställning på biblioteket eller någonting däremellan om minst 10 % och en tredjedel av kommunfullmäktige krävde det. Trösklarna blev dubbla.

Ett sådant förslag kunde givetvis inte accepteras, och vi satte oss i samtal för att försöka få fram det ursprungliga förslaget. Döm om min förvåning när förslaget helt plötsligt skulle begravas i den grundlagskommitté som av naturliga skäl nu ska arbeta under lång tid! Vi var emot att det skulle hamna där. Vi tycker fortfarande att frågan ska behandlas i ett snabbspår eller lyftas ur kommittén och behandlas på ett särskilt sätt.

Det är en fråga som har ett riksdagstillkännagivande bakom sig och som i den ordning som man har i dag riskerar att urholka det lokala engagemanget genom att folk som samlar namn inte får igenom det krav på folkomröstning som de ställer. Den borde därför behandlas snabbare. Ett tillkännagivande skulle innebära att regeringen kan lägga sådana direktiv till Grundlagsutredningen. Ett sådant tillkännagivande begär vi i reservation nr 4, som jag härmed yrkar bifall till.

Det finns några andra partier som har ställt upp på folkinitiativ. Det hade som sagt en gång en riksdagsmajoritet bakom sig. Några partier har ett särskilt yttrande där de säger att de i och för sig inte skulle vilja ha frågan i Grundlagsutredningen, men eftersom den nu ligger där så behandlar vi den där. Det är Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet – gott så! Vi har lite olika uppfattningar om formen, men i sak är vi fortfarande överens.

Två partier som tidigare har varit med på ställningstagandet säger dock ingenting i betänkandet. Det är Folkpartiet och Moderaterna. Därför har jag en tydlig fråga: Är ni med på kravet om lokala folkinitiativ? Vidhåller ni den uppfattning ni har haft tidigare om att stärka medborgarnas inflytande eller har ni svikit den uppfattningen och alla de som kräver ökat medborgerligt deltagande i besluten och ökade inslag av direkt delaktighet i demokratin?

Herr talman! I betänkandet behandlas flera andra frågor. Jag kommer inte att hinna gå in på någon av dem, men vi står givetvis bakom även övriga reservationer som bär grön partibeteckning.

Låt mig bara säga att jag finner reservation 1 om demokratiexperimentet intressant. Bland annat har Ängelholms kommun ansökt om att få ha ett försök med valdag på en annan dag än den officiella valdagen i Sverige. Den typen av experiment borde kunna tillåtas, speciellt nu när vi har en grundlagskommitté och en utredning om hur man stärker demokratin i landet.

Anf. 41 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en intressant diskussion som Gustav Fridolin tar upp här i början om förhållandet mellan direkt och indirekt demokrati eller representativ demokrati. Det låter ju fint att Miljöpartiet har en speciell demokratisyn, där det ska finnas ett inslag av direktdemokrati i den representativa demokratin. Det kan man fundera på.

Det är ingen enkel fråga hur man ska konstruera detta. Men ibland får man en känsla av att man använder det här som argument när det passar Miljöpartiet. Det gäller i vissa frågor, medan Miljöpartiet i andra frågor inte är så intresserat av folkomröstningar.

Min anledning att begära replik är just det som står i reservationen, nämligen att det finns tillräcklig utredning gjord på området. Jag undrar bara var den utredningen finns någonstans. Jag har nämligen inte sett den. Det gjordes en utredning utifrån vårt tillkännagivande som var oer-

hört usel. Den kan inte vara underlag för beslutsfattande i den här kam-maren, som jag ser det, åtminstone inte med den inställning som Gustav Fridolin och jag har i grunden på området. Var finns den utredningen, Gustav Fridolin?

Prot. 2004/05:101
8 april

*Kommunal demokrati
och kompetens*

Anf. 42 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Låt mig först konstatera att det är spännande att de två partier som begär replik på mitt anförande är två partier som säger att de fortfarande håller med i sak även om vi är lite oense om formen och takten. Men de två partier som jag ställde en rak fråga till – Moderaterna och Folkpartiet – mörkar fortsatt om sin inställning till folkinitiativet. Det tycker jag är tragiskt.

Ingvar Svensson! Den fråga som redan är utredd är den om ifall vi ska införa ett folkinitiativ eller inte. Det är utrett genom Demokratiutredningen och genom de tillkännagivanden som riksdagen har levererat.

När det gäller hur det sedan ska utformas finns flera frågor. Hur gör man med det som handlar om frågor utanför den kommunala kompetensen? Hur gör man med frågan om vem som formulerar frågeställningen? Hur gör man med frågan om hur man går vidare efter folkomröstningen och hur man ser till att processen försiggår och så vidare? Där finns frågeställningar kvar som måste utredas. Men frågeställningen om ifall det ska införas eller inte är färdigutredd. Det som behövs nu är ett verkligt arbete om hur det ska införas.

Anf. 43 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Om Gustav Fridolin har den inställningen borde han ha skrivit något helt annat i reservationen. Han säger nämligen att ytterligare utredning inte är nödvändig. Vi brukar ju få till stånd utredningar därför att vi inte vet hur saker och ting ska genomföras.

Anf. 44 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag tyckte att det blev ganska tydligt. Ytterligare utredning om huruvida frågan om folkinitiativ ska införas eller inte är inte nödvändig. Det är avklarat. *Hur* folkinitiativet ska införas borde vi få ett seriöst regeringsarbete om. Den DS som presenterades var, precis som Ingvar Svensson själv sade, fullständigt värdelös i de här sammanhangen. Den fråga som riksdagen hade begärt utreddes över huvud taget inte.

Det behövs ett vidare tankearbete, dock inte om huruvida arbetet ska utföras.

Anf. 45 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag vill också kommentera frågan om folkinitiativ. Vi är överens om kritiken och vi har i olika sammanhang uttalat mycket tydlig kritik mot regeringens sätt att hantera det tillkännagivande som riksdagen återkommande har gjort i frågan. Mot den bakgrunden känns det något tveksamt att ånyo göra ett tillkännagivande till regeringen och tro att det skulle förändra världen.

Jag övervägde om jag skulle lämna en reservation i den här frågan, men jag bedömde inte att ett nytt tillkännagivande enligt Gustav Fridolins modell skulle föra frågan framåt. Därför valde jag att i ett särskilt

yttrande föra fram att Centern självfallet står fast vid det vi tidigare har sagt i den här delen.

Gustav Fridolin säger att det ska vara ett snabbspår i Grundlagsutredningen, men det sägs inte heller. Det sägs att den inte hör hemma i Grundlagsutredningen utan ska regleras i kommunallagen. Men jag är inte helt säker på att det är kommunallagen, som snabbt kan ändras, som ska reglera den här frågan.

Jag delar inte heller den uppfattning som Ingvar Svensson framförde i replikskiftet om att frågan inte ytterligare behöver utredas, för så är det. Av den reservation som finns under punkt 4 framgår det inte att det finns en kritik mot det nuvarande underlaget för beslut. Det finns helt enkelt inte ett tillräckligt underlag för ett ställningstagande här och nu. Det krävs ytterligare utredning. Jag utgår ifrån att vi som vill kommer att kunna hantera det på ett skyndsamt sätt också i Grundlagsutredningen.

Anf. 46 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Riksdagen måste ju genom ett tillkännagivande, som är det verktyg vi har, kunna begära att en fråga som regeringen, genom sin makt att ge direktiv till utredningar, placerat på en plats där det kommer att ta ytterligare tid att bli färdig med den ska behandlas snabbt eller, vilket jag helst vill och för fram i min reservation, lyftas ur denna utredning för att behandlas på särskilt sätt.

Jag vidhåller att frågan om lokala folkinitiativ, som inte är en grundlagsfråga, därmed inte hör hemma i Grundlagsutredningen. Den borde behandlas på annat sätt. Jag kan tänka mig att när nu Grundlagsutredningen fått den, kan de väl få behandla den, men då ska den behandlas snabbt. Det ska inte vara så att den ska vara färdig samtidigt som det stora grundlagsarbete som Grundlagsutredningen gör ska vara färdigt, vilket är om lång tid. Den bör behandlas snabbt, och ett betänkande bör i så fall presenteras under detta år.

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Av den reservation som finns framgår det inte att det handlar om ett tilläggsdirektiv eller en förändring i Grundlagsutredningen. Om man läser reservationen får man den uppfattningen att den framför allt är tillkommen för att uttrycka kritik mot att Grundlagsutredningen fick detta uppdrag. Det anser jag är mer en fråga för ett särskilt yttrande än en reservation. Därför valde jag att inte stötta den här frågan, även om vi i grunden är överens om att vi ska ha ett folkinitiativ på 10 %.

Herr talman! Jag tycker också att det kan vara intressant att föra ett resonemang i Grundlagsutredningen om folkomröstningar i stort, och också om folkomröstningar i den lokala demokratin. Att skydda medborgarnas rätt i den delen i grundlagen behöver ju inte per definition vara fel. Här vill Gustav Fridolin låsa fast frågan till att det ska ligga i kommunallagen, vilket ger ett sämre skydd för folkomröstning i kommuner än vad vi kanske skulle ha när det gäller riksdagen. Jag tycker inte att det är en självklarhet, herr talman, vilket jag beklagar att Gustav Fridolin uppenbarligen anser.

Anf. 48 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en självklarhet att vi inte kan ha en ordning där människor runtom i landet förlitar sig på lagen om folkinitiativ, engagerar sig i den lokala demokratin och det lokala beslutsfattandet, samlar in namn på ett genuint engagemang, går till kommunfullmäktige med de namnen och sedan får det avslaget som ett rutinärende. Det är ett slag mot det lokala engagemanget snarare än ett steg som stärker det lokala engagemanget. Vi måste så snabbt som möjligt komma ifrån den ordningen. Det har Demokratiutredningen konstaterat. Det har vi i riksdagen genom en majoritet, där jag och Kerstin Lundgren har varit eniga tillsammans med de övriga borgerliga partierna och ibland Vänsterpartiet, konstaterat.

Problemet är bara att nu har man begravt den här frågan i Grundlagsutredningen, och det vill jag att riksdagen ska uttrycka kritik mot. Sådan kritik skulle, åtminstone om regeringen har den minsta lyhördhet kvar, innebära att regeringen plockar ut frågan ur Grundlagsutredningen och behandlar den på särskilt sätt eller ger Grundlagsutredningen direktiv om att behandla den här frågan i ett snabbspår då den måste avklaras mycket snabbare och inte nödvändigtvis behöver vara en fråga för Grundlagsutredningen och inte heller logiskt sett är tänkt att vara en grundlagsfråga.

Anf. 49 HELENE PETERSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi frågor kring demokrati-processer i kommuner och också bland annat kommuners kompetens, möjligheter, styrning och verkställighet.

Som jag sade i det andra anförandet har vi också ett förenklat betänkande där vi tar upp andra frågor som vi behandlat tidigare under mandatperioden.

Jag vill framför allt lyfta fram de frågor som rör demokratin. I regeringsformens portalparagraf står det att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. Demokratin måste alltid återvinnas för varje generation. Den får aldrig tas för given. Demokrati tar, och måste få ta, tid.

Jag tror att vi är överens om de här sakerna. Jag tror också att vi i grund och botten är överens om att vi även i fortsättningen ska ha en representativ demokrati där vi på ett tydligt sätt kan utläsa vem som har beslutanderätt och av vem medborgaren kan utkräva ett ansvar.

Vi behöver stärka förutsättningarna för deltagande i den politiska verksamheten genom att förbättra arbetsvillkoren för många förtroendevalda. Vi behöver också undanröja hinder för deltagande. Det kan vara ekonomiska eller kunskapsmässiga. Men ibland kan våra egna organisationsformer och arbetssätt också vara hinder. Attityder, hot, trakasserier, social bakgrund eller funktionshinder är andra saker som kan hindra en medborgare från att få eller vilja ta på sig ett förtroendeuppdrag.

I maj 2001 överlämnade Kommundemokratikommittén sitt betänkande. En proposition följde. År 2004 kom en uppföljning från Justitiedepartementet tillsammans med Kommun- och Landstingsförbunden. Den 11 mars 2004 överlämnades regeringens skrivelse, som innehåller en redovisning och en analys av den svenska demokratis utveckling efter 2002, till riksdagen.

Det finns oerhört mycket att göra när det gäller demokratiutveckling och de förtroendevaldas situation, men majoriteten i utskottet ser i nuläget inget behov av ytterligare utredning i denna fråga.

En form av utveckling kan vara den IT-användning som har diskuterats i många sammanhang i demokratiska beslutsprocesser. Denna fråga har regeringen i december 2004 gett Örebro universitet i uppdrag att utreda. I uppdraget ingår också att lämna förslag på hur kommunala initiativ för att öka deltagande i demokratiska processer kan uppmuntras. Uppdraget ska redovisas till Justitiedepartementet senast juni 2005.

Kommunerna har i dag stor frihet att organisera sig. Det går att göra mycket som inte behöver kosta extra resurser. Det har också förekommit flera satsningar på demokratiutveckling, och regeringen har aviserat 10 miljoner till en ny demokratisatsning inför valet 2006, bland annat för att stimulera ökat valdeltagande. Det finns alltså stora möjligheter att experimentera inom ramen för den gällande lagstiftningen.

Den svenska demokratin ska också kännetecknas av ett brett medborgarligt deltagande inom ramen för den representativa demokratin. Det finns många sätt att stimulera medborgarna till ökat deltagande och inflytande. Kommunala folkomröstningar är bara ett sätt, andra är samråd, information, debattkvällar och utställningar.

Grundlagsutredningen har i sina direktiv fått uppdraget att förutsättningslöst se över bestämmelserna om kommunala folkomröstningar. Låt utredningen ta det här helhetsgreppet över demokratins möjligheter!

Jag vill också ta upp frågan om återremiss. Det måste förutsättas att det finns en respekt för de demokratiska spelreglerna i kommuner och landsting. Och det måste faktiskt gälla både minoritet och majoritet. Om någondera missbrukar sitt förtroende och sin makt riskerar man att mista väljarnas förtroende. Ett politiskt mandat har man inte för evigt.

Det är bra att det finns en möjlighet till minoritetsåterremiss. Det kan bidra till att fördjupa demokratin och skapa större utrymme för debatt och diskussioner. Att majoriteten formulerar och beslutar om andra motiver än de som minoriteten anför bör vara ett undantag, och det ska också motiveras av starka skäl. Det bör också nyttjas med stor försiktighet. Någon ändring av gällande bestämmelser anser vi dock inte vara nödvändig.

Till slut vill jag beröra folkrörelsepolitiken. Det är ett viktigt område som Kerstin Lundgren tar upp i sin motion. Det är också ett område som betonas av regeringen. Det är viktigt med en kontinuerlig dialog mellan föreningslivet och staten. Det är också viktigt med en verksamhet som har allmännyttan eller medlemsnyttan, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Jag tror att detta är ett område som starkt förenar Centerpartiet och oss socialdemokrater. Våra partier är ju sprungna ur folkrörelsetanken och det engagemang det medför.

Det pågår en hel del arbete bland annat för att stimulera och stödja människornas organisering i föreningar, och den arbetsgrupp som har arbetat sedan 2001 har konstaterat att det finns ett behov av att göra en översyn av den statliga folkrörelsepolitiken och de olika insatser som görs riktade mot föreningslivet och den sociala ekonomin.

Detta har regeringen tagit till sig och aviserat att en utredning ska tillsättas. Departementet arbetar på direktiv, och dessa kan förväntas runt

sommaren. Allt tyder på att det blir en bred översyn som omfattar både hela folkrörelsepolitiken och att man tar ett grepp om den sociala ekonomin.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 50 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Anser Helene Petersson att det är tillfredsställande att lagstiftningen haltar på så vis att ett minoritetsskydd när det gäller återremiss visar sig bli det precis rakt motsatta?

Anf. 51 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Som jag sade måste man använda det här instrumentet väldigt försiktigt, både från majoritet och minoritet. Jag kommer själv från en kommun där vi sitter i minoritet. Vi har begärt återremiss. Vi har fått upp frågan för att man har kallat till ett extra fullmäktigemöte ett par dagar efter ett möte, och frågan har alltså inte utretts. Det kan jag inte känna är tillfredsställande. Men samtidigt finns det också möjlighet att, när man inte tycker om innehållet i en sakfråga, förlänga processen och driva sin tes – om man nu säger att det är opportunistiskt, eller vad man använder för ord här. Det tror jag inte är det största skälet till det, men man vill förlänga eller utreda och kan begära orimliga utredningar.

Då tror jag ändå att de som har ansvaret – det finns ju ett ansvar hos dem som sitter i majoritet i kommunen – får ta det ansvaret. Är vi inte nöjda med det får vi hoppas att väljarna heller inte är nöjda med det och gör en annan bedömning i nästa val.

Anf. 52 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Helene Petersson känner till något exempel, och jag har ytterligare en bunt med exempel som jag gärna delar med mig av. Men för mig är det så att blotta vetskapen om att lagstiftningen haltar och att ändringen i kommunallagen fått motsatt verkan mot syftet räcker för mig.

Man kan göra två val, tycker jag. Man kan erkänna att ett problem finns, eller så kan man välja att blunda för det. I utskottets motivering står det: ”Det bör endast vara i undantagsfall som det finns skäl för majoriteten att besluta om andra motiv än de som minoriteten har anfört.” Då undrar jag: Hur många fall av det här slaget tycker Helene Petersson att det krävs innan man uppmärksammar regeringen på problemet?

Anf. 53 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Det går inte att svara på en sådan fråga. Jag vill inte säga att vi blundar för problemet. Däremot kan man se olika hantering av det. Jag hade ett samtal med ett kommunalråd som råkade ut för det här, om man säger så, ett flertal gånger. Hon sade: Det finns faktiskt andra sätt. Det är inte bara återremissmöjligheten som vi har, utan vi har ju också möjlighet att avisera i ett tidigt skede att det här är saker vi inte är nöjda med. Vi tycker inte att det är utrett tillräckligt. Vi vill se mer motiv för det, och vi vill ha en annan utredning. Aviserar vi det i ett tidigt skede så har faktiskt majoriteten också tagit hänsyn till det, och vi har inte ens

fått upp frågan på fullmäktiges bord, utan vi har kunnat bromsa upp det i ett tidigare skede.

Jag tror alltså att man kan hantera frågan på andra sätt. Jag vet att det finns de som inte är nöjda, men vi är inte beredda att gå in med en förändring i lagstiftningen nu.

Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Helene Petersson väljer att behandla Sveriges demokrati i stort i detta betänkande. Den demokratiska utvecklingen, Demokratiutredningen och de skrivelser som tidigare har behandlats i den här kammaren visar ju i sig att tillståndet inte är bra. Inte minst visar det att man på den lokala och regionala nivån får ett allt lägre deltagande. 80 % av det som beslutas i det lokala självstyrets rum är styrt av regler från denna kammare eller från regering och myndigheter. Otydligheten är uppenbar i dagens system mellan vem som har ansvar och vem som har makt.

Är Helene Petersson tillfreds med den ordning som i dag gäller, eller är Helene Petersson beredd att tillsammans med Centerpartiet och andra skapa tydligare regelverk där makt och ansvar följs åt och där vi får en tydligare struktur än att allt blandas samman och ingen vet vem som egentligen makten haver – förutom möjligen statsministern?

En annan fråga som Helene Petersson berör är intressant. Minoritetsåterremissen, synen på den och folkinitiativet, hänger för Socialdemokraterna ihop, herr talman. Minoritetsåterremiss är en möjlighet. Man ger möjlighet för minoriteten att begära ytterligare utredningar och få makt att höras på samma sätt som medborgarna skulle få makt i folkinitiativet. Men i båda fallen ska tolkningen finnas hos dem som makten haver. Majoriteten ska bestämma alltjämt. Det var inte syftet med minoritetsåterremissmöjligheten när kammaren tog ställning, men så har det blivit, och det borde Helene Petersson vilja ändra.

Anf. 55 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Den första frågan som Kerstin Lundgren berör är vi ju inte tillfreds med eftersom vi gemensamt har tillsatt en utredning, Ansvarsutredningen, som sitter och jobbar med de här frågorna. Vi har ju också Grundlagsutredningen, som har tagit tag i författningsfrågorna. Alltså kommer vi med all säkerhet att debattera de här frågorna under lång tid framöver. Framför allt är ju Ansvarsutredningen ute och diskuteras i kommuner och bland medborgarna, hur vi vill ha det med fördelningen av den här makten. Det finns väl ingen möjlighet att säga att man är tillfreds med den ordning som råder nu, för då skulle vi ju inte ha tillsatt en utredning.

Återremissen har jag tagit upp i replikskifte med Liselott Hagberg.

Anf. 56 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Utredningar är tillsatta. Problemet är att man skapar ett moment 22, å ena sidan därför att man i Ansvarsutredningen ska följa dagens ordning. Grundlagsutredningen får å andra sidan inte utreda dagens ordning, därför att den ska bygga på den nuvarande strukturen att all offentlig makt går till denna kammare och delegeras härifrån med den modell som sedan följer och som vi har i dag, där ansvar, makt och befogenheter inte följs åt. Det vore väl bättre, herr talman, att öppna upp

Grundlagsutredningen och öppna för att få en annan struktur i vårt land, som är mera anpassad till att vi lever i en demokrati i flera nivåer, vilket vi faktiskt gör, herr talman.

Prot. 2004/05:101
8 april

*Kommunal demokrati
och kompetens*

Anf. 57 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Utredningarna har fått sina direktiv, och jag anser att de ska fortsätta att jobba.

När det gäller demokratin har vi ett stort ansvar i våra politiska partier och i de församlingar där vi sitter. Det handlar om att låta medborgarna ta del, få upplysningar, information och ha möjlighet att få komma och diskutera frågorna. Där har vi ett ansvar.

Jag är också övertygad om att det kommer att bli en diskussion utifrån Ansvarsutredningen om på vilken nivå detta ska ske och vilka ansvar och befogenheter man ska ha på respektive nivå. Låt oss vänta på utredningarna.

Anf. 58 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Jag vill helt kort säga något om detta om återremiss. Det kan väl inte vara fel att man följer upp syftet med återremissen genom de förslagna förändringarna? Majoriteten i fullmäktige eller i kommunstyrelsen har ju ändå möjligheter att påverka skeendet på ett sådant sätt att det inte behöver förhindra ärendets fortgång särskilt mycket om man får fram nya fakta i målet.

Anf. 59 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Var sätter vi gränsen då? Sätter vi gränsen genom att säga att skälet för återremissen inte får vara ett orimligt krav? Man kan ju begära utredningar på väldigt många områden, med en väldig tidsutdräkt som följd.

Många kommuner är i dag i tät samverkan med andra kommuner. Där fordras att beslut fattas inom en bestämd tidsgräns. Ska vi av sådana skäl kunna säga nej till en återremiss?

Majoriteten har ansvar för hur kommunen styrs. Det bygger på en tydlig signal från väljarna. Det har bildats en majoritet på basis av valresultat. Den majoriteten får ta ansvaret. Jag tycker inte att man ska frångå minoritetens skäl, men jag tycker inte att vi ska låsa oss så att det alltid blir minoritetens skäl som de facto ska gälla. Majoriteten måste ha en möjlighet att ta ansvar för kommunen.

Anf. 60 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Det förekommer missbruk i dag, har vi hört här. Den föreslagna förändringen skulle undanröja det missbruket. Det finns möjligheter för majoriteten att ändå parera en eventuell snedvridning av de nya bestämmelserna. Jag förstår inte varför Socialdemokraterna inte kan acceptera det.

Anf. 61 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det också förekommer missbruk från andra hållet. Jag avstår från vidare kommentarer.

Anf. 62 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att Helene Petersson i sitt anförande först sade något i stil med att vi måste förutsätta att de lokala politikerna hyser tilltro till demokratin och använder systemet som det är tänkt och att vi måste ha respekt för deras arbete – och sedan visar att hon tror att om man ger möjlighet för minoriteten att begära återremiss så kommer de bara att sitta och obstruera som tjuriga lekskoleungar! Den respekt man känner för den lokala demokratin ska ju inte bara gälla majoriteten i de olika församlingarna, utan också minoriteterna. Jag tror att de är mogna att använda det här verktyget på ett bra sätt.

Herr talman! Jag har två andra frågor till Helene Petersson.

Är det acceptabelt att riksdagen vid ett flertal tillfällen gör en beställning om en särskild sak, en beställning om att regeringen ska återkomma med förslag på hur man kan införa lokala folkinitiativ där 10 % av kommuninvånarna kan tvinga igenom en folkomröstning, och man sedan sätter sig ned och utreder någonting helt annat? Ett förslag om små diskussionsklubbar och utställningar på biblioteken som kan komma till stånd om 10 % av kommuninvånarna och en tredjedel av fullmäktigeledamöterna kräver det torde väl vara något helt annat än det riksdagen ville. Är det acceptabelt att regeringen hanterar riksdagens beslut och tillkännagivanden på det sättet?

Den andra frågan är: Tycker Helene Petersson som demokrat att det är okej och tillfredsställande att vi har en ordning som undergräver det medborgerliga engagemanget på det sätt som jag tog upp i mitt anförande? När människor engagerar sig och samlar in namn kan de få sina krav direkt avslagna av fullmäktige. Demokratiutredningen har pekat på vilket problem detta är. Anser Helene Petersson att det är tillfredsställande att det ska gå tiotals år innan en förändring görs trots att utredningen har pekat på problemet?

Anf. 63 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Även här har jag en personlig erfarenhet. Jag har stått ute på barriaderna, samlat namn och stridit för att vi skulle få en kommunal folkomröstning, och mitt fullmäktige sade nej. Jag är medveten om frustrationen.

Men jag ser det också som att majoriteten tog det ansvar man tyckte var nödvändigt när man sade nej till denna folkomröstning.

Vilken legitimitet kan vi kräva av en folkomröstning? Hur många procent av medborgarna i en kommun ska rösta för att vi ska säga att alla medborgare har fått säga sitt – är det 50, 60 eller 70 %? Vilket ansvar kan vi sedan kräva av medborgarna i kommunen om folkomröstningen visar något som fullmäktiges majoritet inte kan ta ansvar för?

Jag tror att vi får ställa dessa saker emot oss. Det innebär ju också att vi får direkt beslutande folkomröstningar. Det har vi ju inte i det folkomröstningsinstitut vi har i dag.

Anf. 64 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Låt mig understryka det modesta i det krav som jag och riksdagen flera gånger har uttalat. 10 % är en hög tröskel. Den är mycket högre än i de flesta andra länder. Om 10 % av invånarna i en kommun kräver folkomröstning så ska det bli en sådan, men den ska inte bli beslu-

tande. Men givetvis blir den ett tungt argument om man vill frånga det folket har beslutat. Det är ingen som har krävt beslutande folkomröstningar, kom ihåg det. Sedan tycker jag i och för sig att det vore rimligare, men det är inte vad riksdagen har uttalat.

Jag konstaterar att Helene Petersson inte svarade på mina två frågor. Är det acceptabelt att regeringen utreder något helt annat – man borde ju titta på de legitimitetsproblem som Helene tar upp, men i stället utreder man ett helt annat förslag som man själv har kommit på? Hon svarade inte heller på om det är demokratiskt tillfredsställande att ha en ordning som kan leda just till den frustration som hon själv nämner? I stället sade hon att det är bättre att majoriteten tar ansvar.

Jag tycker och tror att kommuninvånare som engagerar sig också är ansvarsfulla medborgare som vill det allra bästa för sin lokala miljö och sin lokala demokrati. Kommuninvånare är ju ansvarsfulla nog att rösta fram oss eller andra till kommunfullmäktige eller riksdagen. De är ansvarsfulla nog att fatta direkta beslut i frågor där de önskar det. De är ansvarsfulla nog att begära en folkomröstning och ansvarsfulla nog att besluta om en folkomröstning.

Jag känner igen de argument mot folkomröstning som har förts fram – det är samma argument som en gång har förts fram mot allmän och lika rösträtt och andra demokratireformer. Det är dags att demokratin tar ett steg till och att det direkta inslaget utökas.

Kofi Annan avfärdade en gång argumenten mot ökade direkta inslag i demokratin i såväl rika som fattiga länder genom att säga: Hindren på väg mot mer demokrati har endast lite att göra med kultur, historia eller religion, men mycket mer att göra med de mäktigas vilja att till varje pris försvara sina egna positioner. Så tror jag att det är, och det utläste jag i det svar Helene Petersson gav.

Jag tror att kommuninvånare är ansvarsfulla – minst lika ansvarsfulla som lokala politiker.

Anf. 65 HELENE PETERSSON (s) replik:

Herr talman! Kommuninvånare är ansvarsfulla, men de har inte ansvaret för de enskilda sakfrågorna. Vi har en representativ demokrati, och det är de som är förtroendevalda som har fått folkets förtroende.

Sedan har vi detta med regeringens utredning som många har framfört här. Man är alltså inte nöjd med den utredning som har gjorts. Det har regeringen de facto tagit till sig när man nu lyfter in den i grundlagsutredningen.

Regeringen har velat se en utveckling av demokrati på fler sätt än bara genom folkomröstning. De sakerna har både Gustav Fridolin och jag nämnt i våra anföranden. Man kan arbeta med demokrati och medborgarinflytande på många olika sätt. Man behöver inte låsa sig fast i en folkomröstningsdiskussion. En sådan bredd såg regeringen i sin utredning, men den har väckt kritik och den kritiken har regeringen tagit till sig när man nu lyfter in frågan i grundlagsutredningen.

Den ingår i utredningen. Vi får se om den kommer som ett delbetänkande i ett tidigare skede. Annars får vi det i slutbetänkandet.

Anf. 66 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! Folkomröstningar är i stor utsträckning en fråga om representativitet. Folkomröstningar är en tillgång när folkomröstningsresultatet blir mer representativt än vad fullmäktige- eller riksdagssammansättningen kan åstadkomma i representativitet. Det är detta som har föranlett oss att ofta klaga på den gemensamma valdagen, därför att valen till lokala fullmäktige har alltför mycket blivit påverkade av ett för det lokala samhället icke-representativt ställningstagande i riksfrågorna.

Det vore till och med bra om man kunde ha löpande val till fullmäktige, för att helt frigöra dem från riksväl eller andra val, så att man hade olika valdagar i olika kommuner och kanske skilda mandatperioder. Då skulle man få en bättre representativitet.

Med en dålig representativitet i folkomröstningen har man bara förvirrat och försämrat demokratin. Detta kommer att innebära negativa bedömningar för demokratin, och därför är det viktigt att den sittande Grundlagsutredningen får möjlighet att fundera på hur man ska kunna få fram folkomröstningar med bättre representativitet än fullmäktige, eller åtminstone lika bra som fullmäktige.

Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag håller helt med om Skårmans argument för skilda valdagar. Jag tycker att det vore rimligt. Det är också mitt partis hållning. Reservation 1 handlar just om att ha möjligheten – som till exempel Ängelholms kommun anser att man får göra – att prova lokala valdagar. Skårman skulle gärna få rösta för det. Jag ska ge honom en möjlighet till det genom att jag yrkar bifall till reservation 1, så får vi se om Skårman följer upp det.

Den fråga som jag ställde tidigare, som Skårman började svara på, handlar om lokala folkinitiativ. Där har Moderaterna och Miljöpartiet tidigare haft samma inställning och röstat lika i riksdagen, att man ska ha lokala folkomröstningar om 10 % av invånarna kräver det.

Sedan finns det, precis som jag sade, en del frågor kvar att lösa. Om Grundlagsutredningen ska lösa dem skulle jag vilja se en snabbare utredning.

Jag vill i alla fall fråga: Instämmer ni principiellt i den hållning ni haft tidigare, att om 10 % av kommuninvånarna kräver det ska det bli en folkomröstning?

Anf. 68 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Det är fortfarande en fråga om representativitet. Om det är en folkomröstning som man får till stånd med ett aktivt arbete men där inte ett tillräckligt antal människor deltar i folkomröstningen eller kanske är helt ointresserade därför att det är en komplicerad fråga där man inte tar ställning till kärnpunkterna, kommer folkomröstningsresultatet bara att förvirra.

Därför gäller det att hitta sådana former för folkomröstningar att de verkligen blir representativa. Jag tror att det är en viktig del. Därvidlag kan folkomröstningar spela en väldigt stor roll för att förbättra demokratin.

Sedan är det kanske, herr talman, mindre en fråga om hur många procent man sätter – om det är 4, 8, 10, 12 eller 25 %. Det är inte det som är principfrågan.

Prot. 2004/05:101
8 april

*Kommunal demokrati
och kompetens*

Anf. 69 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Formen av begränsningar vad gäller hur högt valdeltagandet ska vara, vilka frågor som kan omfattas, vem som ska formulera frågeställningen, hur lång tid som ska förflyta till dess folkomröstningen hålls – den typen av begränsningar måste man titta närmare på och utforma ett regelverk för. Där är jag och Skårman fullständigt ense.

Men ska jag tolka det Skårman sade som att han instämmer i principen att man ska ha tvingande folkinitiativ, alltså om en viss del – vi sätter en procentsats här i riksdagen – kräver en folkomröstning ska det bli en folkomröstning, såsom Moderaterna tidigare har uttryckt det?

Anf. 70 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Herr talman! Fortfarande: Det är inte hur man sätter i gång eller vilka procentsatser man har som är det avgörande, utan det avgörande är representativiteten. Vi är inte betjänta av folkomröstningar som är orepresentativa och kommer i konflikt med det parlamentariska systemet.

Anf. 71 LISELOTT HAGBERG (fp):

Herr talman! Jag är också här på extratid för att räta ut frågetecken.

Det fungerar så, vilket är bekant för de flesta, att om man inte reserverar sig instämmer man med utskottets ställningstagande. Därför ansåg jag tidigare att jag inte behövde göra något klagande. Men nu gör jag det i alla fall. Det gäller folkinitiativ och den fråga som Gustav Fridolin tidigare ställde.

Jo, det finns två tillkännagivanden tidigare här i riksdagen i just den frågan, och de tillkännagivandena står vi bakom. Efter det senaste tillkännagivandet uppstod en rejäl offentlig debatt, och sedan har förslag lagts om att utreda den här frågan i Grundlagsutredningen. Vi tycker att det är en bra ordning. Det är också därför vi har ställt oss bakom en sådan tanke. Vi tycker att den här frågan är så viktig och att det är så viktigt att den utreds ordentligt. Och vi har accepterat att den är föremål för utredning i Grundlagsutredningen.

Anf. 72 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Då är våra partier oense i form och takt. Men är vi också oense i sak? Tycker Folkpartiet alltså att ett antal kommuninvånare ska kunna tvinga fram en folkomröstning genom folkinitiativ?

Anf. 73 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Som jag tidigare sade har vi, precis som sex andra partier, accepterat att den här frågan är föremål för utredning i Grundlagsutredningen. Jag kan samtidigt konstatera att Gustav Fridolin är ensam om att reservera sig.

Man kan tänka på en historia som jag hörde för några år sedan, om mannen som kör mot färdriktningen på motorvägen. Han slår på radion

och hör att det är en galning som kör mot färdriktningen på motorvägen. Då säger han: En? Det är ju flera tusen!

Anf. 74 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Roande historier är alltid roande och goda att få upp i kammaren.

Trots att det sitter en grundlagsutredning har Folkpartiet en mängd ställningstaganden i de frågor som utredningen utreder. Folkpartiet vill väl fortfarande ha skilda valdagar, vad jag förstår. Folkpartiet har väl en del åsikter om vad grundlagen reglerar gällande kommunala bolag, vad jag förstår. Man har en del åsikter om det som Grundlagsutredningen tittar på.

En fråga som utredningen nu – tyvärr, tycker jag, för den borde behandlas i en annan ordning – ska titta på är frågan om lokala folkinitiativ. Då är väl frågan: Vad tycker Folkpartiet om dem? Håller man med om det man tidigare tyckt och tidigare varit med om att göra ställningstaganden om här i riksdagen, att sådana folkinitiativ ska finnas om en viss andel av medborgarna kräver det och att de då ska få en lokal folkomröstning? Eller håller man det öppet? Då är det ett besked som borde komma tydligt, om man sviker sitt tidigare ställningstagande eller icke.

Anf. 75 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Vi står bakom de tidigare tillkännagivandena, och vi har accepterat att frågan nu är föremål för utredning i Grundlagsutredningen, eftersom vi anser att frågan är så viktig att diskutera och utreda ordentligt.

Anf. 76 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Herr talman! Låt mig som avslutning på denna debatt bara erinra om den timade verkligheten, de folkomröstningar som bland annat på moderat initiativ drivits fram i vissa kommuner kring Stockholm, i frågor som varit lätta att förstå för allmänheten, som haft ett högt valdeltagande och därför blivit representativa. Detta tycker jag är ett bra exempel både på moderat politik och på kommunal demokrati. Det är möjligen någonting för bland annat miljöpartister att fundera på.

Anf. 77 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Vi tar det till oss. Det blir ju en folkomröstning om trängselskatten också i Stockholm. Men det är roligt att när vi tidigare har diskuterat folkinitiativen har de som varit tydligast med att folkinitiativen ska begränsas i de frågor som håller sig inom den kommunala kompetensen varit Moderaterna. Sedan har de drivit fram folkomröstningar i en del kommuner i frågor som absolut inte har med deras kommunala kompetens att göra. Men så är den politiska verkligheten. Ibland tycker man en sak, och när man sedan har en fråga som går lite utanför den lägger man formen åt sidan och tar politiken först. Så gör alla våra partier. Så kommer det att fungera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 april.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU18
Kommunal demokrati och kompetens – förenklad ordning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 april.)

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2004/05:Ub5–Ub11 till utbildningsutskottet
2004/05:Sf25 och Sf26 till socialförsäkringsutskottet
2004/05:Kr7–Kr10 till kulturutskottet
2004/05:So25 och So27–So29 till socialutskottet
2004/05:Sf23 och Sf24 till socialförsäkringsutskottet
2004/05:K14 till konstitutionsutskottet
2004/05:U13 till utrikesutskottet
2004/05:So26 till socialutskottet

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.31 på förslag av förste vice talmannen att
ajournera förhandlingarna till kl. 13.00, då de för dagens bordläggning
aviserade ärendena väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2004/05:105 Vidaresändningsplikt i kabelnät
2004/05:K15 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)
2004/05:K16 av Kerstin Lundgren m.fl. (c)
2004/05:K17 av Göran Lennmarker m.fl. (m)
2004/05:K18 av Tobias Krantz m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2004/05:118 Tobakskontroll – genomförande av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll m.m.

2004/05:So30 av Ulrik Lindgren m.fl. (kd)

2004/05:So31 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)

2004/05:So32 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2004/05:131 En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol

2004/05:Ju43 av Peter Althin m.fl. (kd)

2004/05:Ju44 av Beatrice Ask m.fl. (m)

med anledning av prop. 2004/05:135 Utökade möjligheter att förverka utbyte av och hjälpmedel vid brott m.m.

2004/05:Ju45 av Johan Pehrson m.fl. (fp)

2004/05:Ju46 av Beatrice Ask m.fl. (m)

med anledning av prop. 2004/05:143 Överskottsinformation vid användning av hemliga tvångsmedel m.m.

2004/05:Ju47 av Beatrice Ask m.fl. (m)

2004/05:Ju48 av Peter Althin m.fl. (kd)

2004/05:Ju49 av Leif Björnlod (mp)

med anledning av skr. 2004/05:114 Strategisk exportkontroll 2004 – Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

2004/05:U14 av Rosita Runegrund m.fl. (kd)

2004/05:U15 av Alice Åström m.fl. (v)

2004/05:U16 av Lars Ångström (mp)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2004/05:MJU10 Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn

Finansutskottets betänkande

2004/05:FiU29 Undantag från arvsskatt och gåvoskatt

Trafikutskottets betänkande

2004/05:TU17 Åtgärder inom kommunikationsområdet med anledning av stormen i januari 2005 över södra Sverige

Utbildningsutskottets betänkanden

2004/05:UbU6 Gymnasieskolan

2004/05:UbU7 Betyg

2004/05:UbU8 Fristående skolor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2004/05:AU6 Arbetsmiljö

Justitieutskottets betänkanden

2004/05:JuU20 Stalking

2004/05:JuU21 Hemlig teleavlyssning, m.m.

2004/05:JuU22 Särskild utlänningskontroll

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 april

2004/05:1377 av *Tina Acketoft* (fp) till socialminister Berit Andnor
Föräldraförsäkringen i Öresundsregionen

2004/05:1378 av *Cecilia Wigström* (fp) till socialminister Berit Andnor
Ersättning i föräldraförsäkringen

2004/05:1379 av *Claes Västerteg* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Strandskydd

2004/05:1380 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Sjukskrivningar

2004/05:1381 av *Cecilia Wigström* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Avidentifierade ansökningar till offentliga tjänster

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 12 april.

12 § Kammaren åtskildes kl. 13.01.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanrådets början till och med 7 § anf. 49 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 11.31 och

av talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Trossamfund m.m.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU32	2
Anf. 1 MATS EINARSSON (v).....	2
Anf. 2 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	4
Anf. 3 MATS EINARSSON (v) replik	5
Anf. 4 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	6
Anf. 5 HELENE PETERSSON (s).....	6
Anf. 6 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	7
Anf. 7 HELENE PETERSSON (s) replik	8
Anf. 8 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	8
Anf. 9 MATS EINARSSON (v) replik	9
Anf. 10 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	9
Anf. 11 MATS EINARSSON (v) replik	10
Anf. 12 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	10
Anf. 13 LISELOTT HAGBERG (fp).....	10
Anf. 14 OWE HELLBERG (v)	11
Anf. 15 HELENE PETERSSON (s) replik	13
Anf. 16 OWE HELLBERG (v) replik	13
Anf. 17 HELENE PETERSSON (s) replik	13
Anf. 18 OWE HELLBERG (v) replik	14
Anf. 19 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	14
Anf. 20 OWE HELLBERG (v) replik	15
Anf. 21 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	15
Anf. 22 OWE HELLBERG (v) replik	15
Anf. 23 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	15
Anf. 24 LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	15
Anf. 25 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	16
Anf. 26 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	16
Anf. 27 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	16
Anf. 28 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	17
Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik	17
Anf. 30 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	17
(Beslut skulle fattas den 13 april.).....	17
5 § Trossamfund m.m. – förenklad ordning.....	18
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU19	18
(Beslut skulle fattas den 13 april.).....	18
6 § Ändringar i riksdagsförvaltningens instruktion m.m	18
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU28	18
Anf. 31 MATS EINARSSON (v).....	18
Anf. 32 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	19
Anf. 33 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	19
Anf. 34 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	20

Anf. 35 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	20
(Beslut skulle fattas den 13 april.)	21
7 § Kommunal demokrati och kompetens	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU30	21
Anf. 36 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	21
Anf. 37 LISELOTT HAGBERG (fp)	22
Anf. 38 INGVAR SVENSSON (kd)	24
Anf. 39 KERSTIN LUNDGREN (c)	24
Anf. 40 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	26
Anf. 41 INGVAR SVENSSON (kd) replik	28
Anf. 42 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	29
Anf. 43 INGVAR SVENSSON (kd) replik	29
Anf. 44 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	29
Anf. 45 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	29
Anf. 46 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	30
Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	30
Anf. 48 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	31
Anf. 49 HELENE PETERSSON (s)	31
Anf. 50 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	33
Anf. 51 HELENE PETERSSON (s) replik	33
Anf. 52 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	33
Anf. 53 HELENE PETERSSON (s) replik	33
Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	34
Anf. 55 HELENE PETERSSON (s) replik	34
Anf. 56 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	34
Anf. 57 HELENE PETERSSON (s) replik	35
Anf. 58 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	35
Anf. 59 HELENE PETERSSON (s) replik	35
Anf. 60 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	35
Anf. 61 HELENE PETERSSON (s) replik	35
Anf. 62 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	36
Anf. 63 HELENE PETERSSON (s) replik	36
Anf. 64 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	36
Anf. 65 HELENE PETERSSON (s) replik	37
Anf. 66 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	38
Anf. 67 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	38
Anf. 68 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	38
Anf. 69 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	39
Anf. 70 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	39
Anf. 71 LISELOTT HAGBERG (fp)	39
Anf. 72 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	39
Anf. 73 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	39
Anf. 74 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	40
Anf. 75 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	40
Anf. 76 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	40
Anf. 77 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	40
(Beslut skulle fattas den 13 april.)	40

8 § Kommunal demokrati och kompetens – förenklad ordning.....	41
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU18	41
(Beslut skulle fattas den 13 april.).....	41
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	41
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
10 § Bordläggning.....	41
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	43
12 § Kammaren åtskildes kl. 13.01.	43

